

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:
В.о. завідувача кафедри, к.е.н., доцент
О.М. Губарик
« » 2024 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Удосконалення організації фінансово-економічної безпеки аграрних
підприємств**

**Виконав: здобувач вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Управління фінансово-економічною безпекою»
зі спеціальності
073 «Менеджмент»
Володимир КАЛУГА**

Керівник: проф. Павлова Г.Є

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом МОНмолодьспорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку і фінансів

Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітній ступінь магістр

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність 073 Менеджмент

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

_____ **Ольга ГУБАРИК**

«_____» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу здобувача вищої освіти

Калуги Володимира Ярославовича

- 1. Тема дипломної роботи** «Удосконалення організації фінансово-економічної безпеки аграрних підприємств»
- 2. Керівник роботи** Павлова Галина Євгеніївна, д.е.н., професор затверджені наказом ДДАЕУ від «11» жовтня 2024 р. №3408.
- 3. Строк подання здобувачем роботи** – 13 грудня 2024 р.
- 4. Вихідні дані до роботи:** інструктивні матеріали щодо управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства, річні фінансові звіти ФГ «Ярослава» за 2019-2023 роки.
- 5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).** Вступ. 1.Теоретичні аспекти організації та функціонування фінансово-економічної безпеки підприємства 2. Сучасний стан організації системи фінансово-економічної безпеки на аграрному підприємстві 3.Удосконалення організації фінансово-економічної безпеки на аграрному підприємстві. Висновки та пропозиції.
- 6. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**
 1. Багатоаспектна природа фінансово-економічної безпеки підприємства.
 2. Схема організації економічної безпеки на підприємстві.
 3. Елементи обліково-аналітичної системи.
 4. Оцінка майна та капіталу ФГ «Ярослава» за 2019-2023 рр., тис.грн.
 5. Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів ФГ «Ярослава», тис.грн..
 6. Комплексна(рейтингова)оцінка фінансового стану ФГ «Ярослава»
 7. Відносні оцінки безпеки підприємства за кожною складовою.
 8. Схема областей економічної безпеки ФГ «Ярослава».
 9. Вимоги до обліково-аналітичної інформації.
 10. Етапи

формування обліково-аналітичного забезпечення.11. Етапи моніторингу фінансово-економічної безпеки підприємства. 12. Удосконалена структурна модель запровадження методики SWOT - аналізу для забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства.

7. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

8. Дата видачі завдання 14 травня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні аспекти організації та функціонування фінансово-економічної безпеки підприємства	вересень 2024 р.	
2	Сучасний стан організації системи фінансово-економічної безпеки на аграрному підприємстві	жовтень 2024 р.	
3	Удосконалення організації фінансово-економічної безпеки на аграрному підприємстві	листопад 2024 р.	
5	Висновки і пропозиції	грудень 2024 р.	
6	Оформлення дипломної роботи	грудень 2024 р.	

Здобувач

_____ (підпис)

Калуга В.Я.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Павлова Г.Є.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ	2
РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Фінансова безпека в системі економічних категорій	8
1.2. Основи організації та функціонування фінансово- економічної безпеки аграрного підприємства	12
1.3. Теоретичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства	16
Висновки до першого розділу	18
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	19
2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства	19
2.2. Характеристика організаційної роботи служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими	25
2.3 Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства для забезпечення його фінансово-економічної безпеки	34
Висновок до другого розділу	41
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	43
3.1. Запровадження методики SWOT - аналізу для забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства	43
3.2. Розробка та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства	49
3.3. Цифровізація аграрних підприємств як перспективний напрямок удосконалення його фінансово-економічної безпеки	53
Висновок до третього розділу	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	67

СКОРОЧЕННЯ

Коефіцієнт – Коф.

Фінансово-економічна безпека – фін.економ. безп.

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення організації фінансово-економічної безпеки аграрних підприємств».

Кваліфікаційна робота: 60 с. 9 рис., 6 табл., 60 літературних джерела.

Об'єктом дослідження є фін.економ.безп. фермерського господарства «Ярослава», що знаходиться в Синельниківському районі Дніпропетровської області.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні питання організації та забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств.

Мета роботи полягатиме в дослідженні теоретичних і методичних основ організації фінансово-економічної безпеки аграрних підприємств та її вдосконалення на прикладі фермерського господарства «Ярослава».

Методи дослідження – у дослідженні застосовуються методи спостереження, монографічний метод, аналіз, оцінка, синтез, узагальнення, порівняння, індукція та дедукція, а також методи емпіричного дослідження та графічний метод.

У результатах роботи визначено сутність економічної безпеки та основи організації й функціонування системи економічної безпеки аграрних підприємств. Проведено фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства, охарактеризовано організаційну роботу служби економічної безпеки, а також дійсно оцінку її стану за ключовими складовими. Окремо відмічено обліково-аналітичне забезпечення підприємства, що включає систему контролю та обліку в рамках економічної безпеки, а також визначено ефективність функціонування цієї системи на прикладі дослідження.

Результати реалізовані в діяльності фермерського господарства «Ярослава», яке розташоване в Синельниківському районі.

Ключові слова

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКИ, АГРАРНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЗАГРОЗИ, ОПТИМІЗАЦІЯ.

Keywords

ECONOMIC SECURITY, AGRARIAN ENTERPRISE, ACCOUNTING AND ANALYTICAL SECURITY, THREATS, OPTIMIZATION.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах підприємства змушені функціонувати в умовах невизначеності, коли різноманітні ризикові фактори суттєво впливають на їхнє функціонування та розвиток. Одним із головних факторів є політична нестабільність, яка тісно пов'язана з викликами соціально-економічного розвитку країни. Особливо важливою ця проблема є для аграрних підприємств, діяльність яких забезпечує забезпечення продовольчої безпеки та загальної економічної стабільності. Тому розробка і впровадження ефективних систем економічної безпеки стає надзвичайно шкідливим завданням, спрямованим на захист ресурсів, підвищення стійкості до внутрішніх і зовнішніх загроз і забезпечення стабільного розвитку підприємств.

Дослідження охоплює проблеми, пов'язані з недосконалістю чинного законодавства, поширенням кримінальної практики, шахрайства та корупції, які можуть значно вплинути на економічну стабільність і довкілля. У цих умовах система економічної безпеки підприємств стає елементом стратегії захисту від різноманітних загроз і непередбачених особливостей.

Методологічну основу нашого дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців. Серед зарубіжних авторів слід відзначити роботи таких дослідників, як Л.П. Кочергіна, А.В. Архипов, Р.А. Караллі, О.А. Бородін, Д.Л. Ламберта та інших. Вагомий внесок у дослідження проблем економічної безпеки також зробили вітчизняні науковці, зокрема Я.А. Жаліло, В.М. Геєць, С.І. Пирожков, Т.Г. Васильців, Є.А. Олейніков, А.І. Паламарчук, В.П. Мартинюк, В.С. Пономаренко, Т.Г. Сухорукова, Г.А. Пастернак-Таранушенко, О.М. Кірієнко, В.П. Пономарьов, Т.Т. Ковальчук, С.Г. Міщенко, В.І. Мунтіян, А.К. Кінах, О.Я. Малиновська, В. Гончаров, С.М. Ілляшенко, Т.Б. Кузенко, М.М. Єрмошенка, В.І. Щелкунов та інші. Їхні дослідження стануть випуском джерел для розробки

рекомендацій щодо організації системи економічної безпеки в аграрних підприємствах.

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягатиме в дослідженні теоретичних і методичних основ організації фінансово-економічної безпеки аграрних підприємств та її вдосконалення на прикладі фермерського господарства «Ярослава», що знаходиться в Синельниківському районі Дніпропетровської області.

Для досягнення цієї мети необхідно наступне завдання:

- з'ясувати сутність фінансово-економічної безпеки в системі економічних категорій;
- розглянути основи організації та функціонування фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства;
- дослідити теоретичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки;
- надати детальну організаційно-економічну характеристику фермерського господарства;
- провести оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства;
- визначити роль обліково-аналітичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства для забезпечення його фінансово-економічної безпеки;
- запропонувати методику SWOT - аналізу для забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства;
- здійснити підходи розробки та реалізації стратегії економічної безпеки підприємства;
- навести підходи до цифровізації аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження є фін.економ.безп. фермерського господарства «Ярослава», що знаходиться в Синельниківському районі Дніпропетровської області.

Предметом дослідження теоретичні, методологічні та практичні питання організації та забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі застосовуються різноманітні теоретичні та методологічні підходи, які обґрунтовуються на актуальних наукових концепціях у сфері управління, економіки та суміжних дисциплін, а також на ключових положеннях економічної теорії. Дослідження спирається на роботу вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені теоретичним і практичним аспектам економічної безпеки аграрних підприємств. Для аналізу різних пошукових методів, включаючи спостереження, монографічний аналіз, оцінку, синтез, узагальнення, порівняння, індукцію та дедукцію, а також графічні методи для візуалізації результатів.

Ці економічні методи допомагають детальніше вивчити й оцінити різні складові безпеки та ефективність їх функціонування. Основними джерелами інформації є матеріали наукових конференцій, семінарів, праці відомих науковців, а також обліково-аналітичні дані, отримані від практичної діяльності фермерського господарства «Ярослава». Власні спостереження і результати практичного аналізу фінансово-економічної безпеки підприємства стали також складовою частиною дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів щодо покращення системи фінансово-економічної безпеки аграрних підприємств підсумовують основні результати, отримані в процесі виконання поставлених завдань, і відображають новітні наукові підходи:

Удосконалено

- поняття «фінансова безпека підприємства», яке є станом захисту фінансових інтересів організації на всіх рівнях її фінансових відносин від дій внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільність і розвиток у коротко та строковій перспективі.

Набули подальшого розвитку

- рекомендації щодо ефективної цифровізації, яка потребує комплексного підходу, включаючи державну підтримку, інвестиції в освіту та інфраструктуру, а також активну співпрацю між аграрним сектором, технологічними компаніями та науковими установами.

Практична цінність отриманих результатів сталася у впровадженні запропонованих рекомендацій і рішень, спрямованих на вдосконалення управління аграрними підприємствами за допомогою конкретних інструментів економічної безпеки. Ці заходи створюють умови для стабільної та тривалої роботи підприємств, сприяючи їх захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз та підвищуючи загальний рівень їх економічної безпеки.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота представляє собою самостійне наукове дослідження. Усі наукові результати, а також теоретичні, методичні та практичні розробки та пропозиції, викладені в роботі, створені автором самостійно.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» на базі Дніпровського державного аграрно-економічного університету 30-31 жовтня 2024 р.

Публікації. За темою дипломної роботи опубліковано 2 наукова праця загальним обсягом 0,6 друкованих аркуша, з них 1 - у науковому фаховому виданні, 1 – у матеріалах конференцій, яка є міжнародною.

Структура та обсяг дипломної роботи. Основний зміст дослідження викладено на 60 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 60 найменувань, містить 6 таблиць, 9 рисунків і 4 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансова безпека в системі економічних категорій

Стійкий розвиток підприємства у будь-якій галузі неможливий без чіткої стратегії, заснованої на ефективній системі фінансової безпеки. Як зазначають дослідники А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун та В.С. Домбровський, фінансова безпека характеризується таким станом фінансово-кредитної системи країни, який дозволяє їй успішно протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечуючи при цьому стабільний економічний розвиток.

У сучасних умовах нестабільності економіки розробка механізмів фінансового управління є критично важливою як для держави, так і для підприємств. Це дозволяє гарантувати їхню стійкість, безпеку та ефективність. Для підприємств система фінансової безпеки сприяє зміцненню фінансової стійкості, що створює базу для їхнього довготривалого розвитку. Водночас фінансова стабільність підприємств відіграє значну роль у забезпеченні економічної стійкості країни, сприяючи її адаптації до глобальних викликів. Таким чином, впровадження дієвих інструментів фінансової безпеки є важливим чинником як на рівні підприємств, так і для національної економіки в цілому.

Сучасні підприємства функціонують в умовах складного і нестабільного середовища, яке формується під впливом численних внутрішніх і зовнішніх факторів, серед яких особливу роль здійснюють фінансові ризики. Це вимагає розробки ефективного механізму забезпечення фінансової безпеки, що стало місцем напряму наукових досліджень.

Термін «фінансова безпека» набув поширення в останні роки, і його значення розглядається як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях. Однак питання фінансової безпеки підприємств все ще потребує всебічного дослідження та детального аналізу, оскільки більшість науковців зосереджуються на трактуванні фінансової безпеки переважно на рівні держави, екстраполюючи це розуміння на підприємстві.

У загальному розумінні фінансової безпеки підприємство є комплексною системою, яка, з одного боку, забезпечує стійкість фінансової структури через захист від зовнішніх і внутрішніх загроз, а з іншого — гарантує здатність підприємства забезпечити свої фінансові зобов'язання та підтримувати безперервність діяльності в умовах нестабільної економічної ситуації. Таким чином, досягнення фінансової безпеки підприємства є основою для його стійкості та розвитку настроюваної перспективи. Аналізуючи концепцію фінансової безпеки на макрорівні, можна стверджувати, що вона включає заходи, які забезпечують незалежність, конкурентоспроможність та ефективність економічної системи, а також формують індикатори, що відображають її стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз.

В.Т. Шлемко зазначає, що фінансова безпека держави характеризується збалансованістю та стійкістю до негативних впливів як зсередини, так і ззовні, а також здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та її стабільне зростання. Це визначення фінансової безпеки є правильним, після чого воно охоплює всі аспекти функціонування як держави, так і підприємств в умовах зміненого середовища.

С. Кульпінський підкреслює, що фінансова безпека держави стане в реалізації комплексних заходів у сфері фіскальної та монетарної політики, які забезпечують стабільність фінансової системи та створюють сприятливі умови для інвестиційного клімату. Такий підхід є промисловістю, оскільки він дозволяє запобігти негативним впливам на ефективність

функціонування не лише держави, а й підприємств, через розробку механізмів для уникнення чи мінімізації фінансових ризиків.

Ми поділяємо точку зору Б.Ф. Іцковича, який розглядає фінансову безпеку як систему заходів, що гарантують фінансову стійкість підприємства, а також погоджуємося із думкою А.Б. Миколайчука, який вважає фінансову безпеку як сукупність соціально-економічних і правових відносин, що забезпечує фінансову стабільність підприємства.

Дослідження нормативно-правового регулювання в Україні свідчить, що у Проєкті Концепції фінансової безпеки України фінансову безпеку визначено як складову економічної безпеки. Вона спрямована на захист ключових інтересів держави, бізнесу та громадян у фінансовій сфері від негативних чинників.

Різноманітність підходів до трактування фінансової безпеки підприємства пояснюється її багатогранною природою. Кожен із підходів зосереджується на окремих аспектах цієї складної концепції. Аналіз різних точок зору дозволяє глибше зрозуміти специфіку фінансової безпеки, що, у свою чергу, допомагає визначити ключові фактори впливу та розробити ефективні стратегії для її зміцнення на рівні підприємств.

З нашої точки зору, доцільно розглядати фінансову безпеку підприємства як стан, при якому фінансові інтереси підприємства на всіх етапах його фінансових відносин захищені від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, що гарантують його здатність до самозбереження та розвитку в короткострокових і довгострокових перспективах.

Очевидно, що для забезпечення фінансової безпеки підприємству необхідно створити власну систему, яка повинна бути відокремленою, мати унікальну структуру, специфічні зв'язки із зовнішнім середовищем та особливий механізм відтворення.

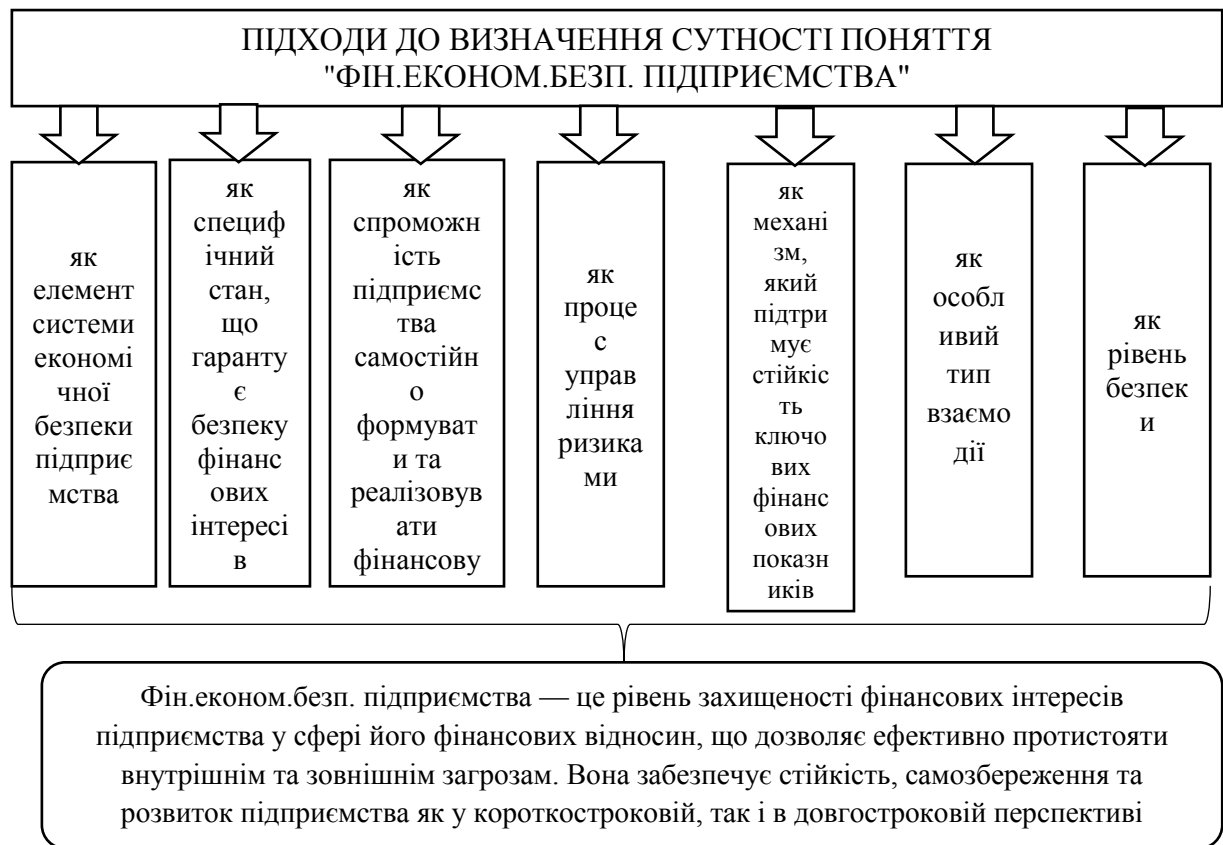

Рис. 1.1. Багатоаспектна природа фінансово-економічної безпеки підприємства

Багатогранна природа фінансової безпеки підприємства відображає різні підходи до розуміння сутності цього поняття. Ключові елементи цієї категорії взаємодіють і взаємодоповнюються, створюючи цілесну картину. Ось як описуються основні підходи:

Фінансова безпека стала як складова частина загальногосподарського підприємства, яка зосереджена на збереженні стабільності фінансової системи підприємства.

Це стан, що гарантує захист фінансових інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Фінансова безпека розглядається як здатність підприємства самостійно розробляти і реалізувати фінансову стратегію, орієнтуючись на зміни зовнішнього середовища.

Цей підхід акцентує увагу на важливості управління фінансовими ризиками для підтримки стабільності фінансових пропорцій і сталого розвитку підприємства.

Фінансова безпека розглядається як система інструментів і механізмів, спрямованих на забезпечення стабільності фінансових ресурсів

Вона забезпечується рівнем захисту фінансових інтересів підприємства від можливих

Фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям, яке включає економічні, організаційні, стратегічні та операційні аспекти. Вона розвивається як система, що гарантує сталий розвиток підприємства та здатність реагувати на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища. Розуміння цієї багатогранності дозволяє підприємствам створювати ефективні механізми захисту своїх фінансових інтересів, підтримуючи стійкість і конкурентоспроможність.

1.2. Основи організації та функціонування фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства

У сучасних умовах зростає безпека фінансово-економічного підприємства, що вимагає вдосконалення підходів до її організації. Це питання стає особливо актуальним, оскільки багато великих підприємств стикаються з різноманітними ризиками та загрозами, здатними значно вплинути на їх діяльність, особливо в умовах кризових ситуацій.

Основними учасниками цього процесу є саме підприємство, яке повинно активно працювати над вдосконаленням і вдосконаленням своєї системи економічної безпеки. Водночас важливо забезпечити постійні зміни в економічному середовищі, які можуть створити нові загрози для стабільності та розвитку підприємств.

Правильна організація фінансово-економічної діяльності є ключовою не тільки для забезпечення життя підприємств в умовах економічних труднощів, а й для їх подальшого розвитку та підтримки конкурентоспроможності. У цьому контексті необхідно створювати ефективні системи, які гарантують стійке зростання підприємств та підвищення їх доходів. Структура фін.економ. безп. підприємства повинна включати ефективні управлінські підходи та організаційне забезпечення, що забезпечує тісну співпрацю різних внутрішніх підрозділів і служб. Кожен з цих підрозділів несе відповідальність за розробку, прийняття та реалізацію рішень, які сприяють захисту фінансових інтересів підприємства. Таку структуру можна відобразити у вигляді схеми, як це показано рис.1.2.

Рис. 1.2. Схема організації фінансово-економічної безпеки на підприємстві

Ця схема була розроблена для відновлення основних етапів організації економічної безпеки на підприємствах. Вона спрямована на запобігання кризовим ситуаціям та мінімізацію негативного впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на діяльність підприємства..

Підходи до управління фінансами на підприємствах мають чіткі та орієнтовані на забезпечення достовірної фінансової звітності. Це дозволяє більш ефективно контролювати доходи, потоки грошових коштів та інвестиції, що, у свій час, забезпечує ефективність використання ресурсів підприємства.

Основні завдання, що лежать в основі організації системи економічної безпеки підприємства, включають збір, аналіз і оцінку як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Крім того, необхідне прогнозування розвитку подій, захист законних прав та інтересів підприємства, моніторинг діяльності конкурентів, партнерів та клієнтів, забезпечення збереження матеріальних цінностей, а також охорона комерційних таємниць підприємства [59].

В економічній літературі можна знайти різні організаційні підходи до створення служби безпеки на підприємстві. Один із таких підходів передбачає застосування трьох стратегій організаційного забезпечення фінансової безпеки, що залежать від розміру підприємства:

1. Договірна стратегія — рекомендована для малих підприємств. Вона передбачає викладання договорів із спеціалізованими організаціями замість створення власного підрозділу економічної безпеки. Підхід є економічно ефективним, хоча й обмеженим у функціональних можливостях.

2. Матрична стратегія — підходить для підприємства середнього розміру. Вона забезпечує використання наявних функцій у межах структурних підрозділів, що дозволяє мінімізувати витрати на створення окремих спеціалізованих підрозділів. Такий підхід дозволяє оптимально використовувати наявні ресурси.

3. Комплексна стратегія — пошук для великих підприємств. Вона забезпечує створення окремого повноцінного підрозділу, такого як служба економічної безпеки, яка буде підпорядковуватися керівництву підприємства. Цей підхід дозволяє ефективно організовувати стратегічне планування у сфері безпеки, враховуючи специфіку загроз, які можуть змінюватись у зв'язку з розміром підприємства, та дає змогу оперативно реагувати на різноманітні ризики.

4. Організація служби економічної безпеки передбачає створення структурного підрозділу, відповідального за планування, впровадження та моніторинг заходів для захисту фінансових і економічних інтересів підприємства. Це є початковим кроком, який дає змогу системно охопити всі аспекти економічної безпеки, приділяючи особливу увагу фінансовій сфері, яка відіграє ключову роль у стабільному функціонуванні підприємства в умовах ринкової економіки.

5. Фінансова складова економічної безпеки охоплює детальне вивчення фінансової звітності, результатів діяльності підприємства, структури капіталу та прибутковості, а також аналіз ринкової конкуренції. Такий підхід є основою для розробки стратегій та прийняття зважених управлінських рішень.

6. Організація економічної безпеки через управління ризиками передбачає системний підхід, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства, спрямовані на захист його фінансово-економічних інтересів. Для аграрних підприємств економічна безпека нерозривно пов'язана із стратегічним плануванням. Прогнозування зовнішніх та внутрішніх чинників, а також оцінка ключових показників, що відображають рівень економічної безпеки, відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності та сталого розвитку таких підприємств.

1.3. Теоретичні аспекти обліково-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

З аналізом визначено економічне забезпечення обліково-аналітичного забезпечення безпеки в контексті аграрних підприємств можна зробити висновок, що цей процес є багатограним і включає етапи збору, обробки, реєстрації та аналізу інформації для ефективного управління. Різноманітність поглядів на цей дозволяє вдосконалити його з точки зору безпеки та розвитку підприємства.

За Т. М. Безродною, «ключовим елементом системи економічної безпеки є процес підготовки, який є основою для забезпечення безпеки підприємства. Обліково-аналітичне програмне забезпечення є інструментом для збору, аналізу та використання інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень».

Різні терміни обліково-аналітичного забезпечення відображають його багатозадачність, потім він включає в себе процеси збору та аналізу інформації, що дозволяє ухвалювати ефективні управлінські рішення.

Р. П. Юзва підкреслює, що обліково-аналітичний процес складається з кількох аспектів — нормативно-правових, методичних, організаційних та технічних, і служить основою для надання актуальної інформації, необхідної для стратегічного управління.

Обліково-аналітичне забезпечення професійної ключової ролі в системі економічної безпеки підприємства. Воно надає повну інформацію для аналізу поточної ситуації, визначення виявлених ризиків і ухвалення рішень, які сприяють захисту підприємства від зовнішніх і

Основним завданням системи обліково-аналітичного забезпечення є формування достовірної та актуальної інформації, яка підвищує ефективність управління економічними процесами на підприємствах. В умовах сучасних викликів ця система також включає інформаційну підтримку для

забезпечення економічної безпеки, що дає змогу швидко адаптуватися до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Таким чином, обліково-аналітичне забезпечення є невід'ємною складовою механізмом ефективного управління та забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств. Воно забезпечує збір даних для ухвалення обґрунтованих рішень і захисту фінансових та економічних інтересів підприємства. Загалом система обліково-аналітичного забезпечення є сукупністю взаємопов'язаних функцій, які могли ефективно контролювати використання ресурсів та оцінювати вплив різних факторів (схематично представлено на рис.). 1.3.

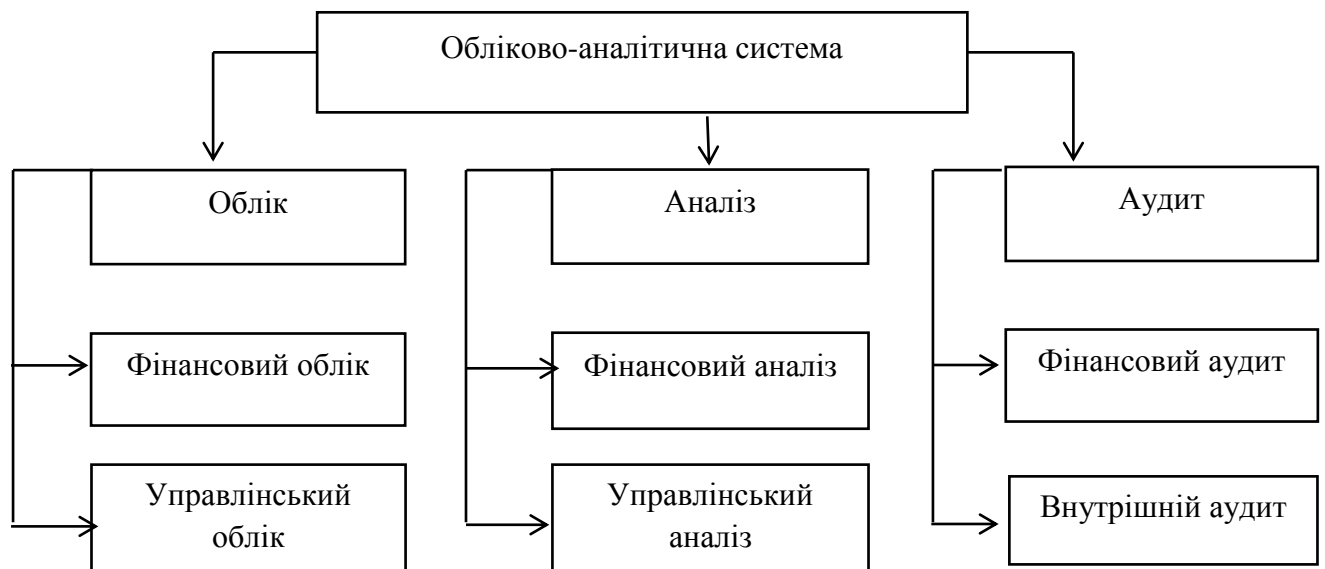

Рис. 1.3. Елементи обліково-аналітичної системи

На сучасному етапі розвитку обліково-аналітична підсистема, що є складовою частиною загальної системи економічної безпеки підприємства, повинна охоплювати процеси збору, узагальнення та обробки інформації, отриманої з різних джерел, таких як оперативний, статистичний, бухгалтерський (фінансовий та управлінський) облік, а також дані, що складаються в податкових розрахунках. Для проведення економічного аналізу необхідно використовувати лише облікову інформацію про різні

види, але й позаоблікові дані, які можуть суттєво доповнити картину фінансово-економічного спрямування [68].

Висновок до першого розділу

1. Фінансова безпека підприємства є складною та багатогранною концепцією, що охоплює широкий спектр аспектів, від захисту фінансових інтересів до здатності підприємства ефективно протистояти різноманітним загрозам. Цей багатовимірний характер фінансової безпеки пояснюється тим, що кожен підхід акцентує увагу на різних компонентах цієї важливої категорії. Так, у різних умовах функціонування підприємства, його розмірі та зовнішньому середовищі реалізація фінансової безпеки може варіюватися, що вимагає адаптації стратегій для кожного конкретного випадку.

2. Оскільки поняття фінансової безпеки є таким багатим на зміст, важливим є застосування комплексного підходу до її визначення та формування системи, що дозволяє підприємствам ефективно реагувати на внутрішні та зовнішні загрози, забезпечуючи стійкий розвиток і стабільність. Такий підхід сприяє створенню більш досконалих та відповідних умов для розвитку підприємств, даючи змогу врахувати різноманітність факторів, які можуть на неї впливати.

3. Аналіз різних трактувань і підходів до фінансової безпеки допомагає точніше виявити ключові фактори, що визначають її ефективність. Це дозволяє на основі детального вивчення ситуацій, що виникають, визначити пріоритетні напрямки для посилення фінансового захисту підприємств, зокрема через впровадження адаптованих стратегій, що забезпечують стабільність та захищеність в умовах змінної економічної ситуації.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Персонал підприємства складають усі працівники, які беруть участь у його діяльності на основі трудових договорів (контрактів) або інших форм, що регулюють трудові відносини.

Майно та капітал підприємства є основними складовими його структури. Майно підприємства включає всі види активів, необхідних для здійснення операційної діяльності. У складі майна виділяють матеріальні та нематеріальні елементи.

До матеріальних елементів відносяться такі активи, як земельні ділянки, будівлі, споруди, машини, обладнання, сировина, напівфабрикати, готові вироби та грошові кошти [9].

Нематеріальні елементи виникають у процесі функціонування підприємства. До них належать такі активи, як бренд, репутація компанії, постійні клієнти, товарні знаки, навички керівництва, кваліфікація персоналу, запатентовані технології, ноу-хау, авторські права, а також контракти, які можуть бути продані чи передані.

Капітал підприємства представляє собою сукупність ресурсів, включаючи засоби виробництва, цінності в матеріальній, грошовій та нематеріальній формах. Саме з управлінням капіталом тісно пов'язана фінансова діяльність підприємства. Капітал формується як на етапі створення підприємства, так і в процесі його функціонування, в ході здійснення фінансово-господарської діяльності. У таблиці 2.1. наведено майно та капітал ФГ «Ярослава». З аналізу даних таблиці 2.1 можна зробити висновок, що на кінець 2023 року вартість майна підприємства

становила 21 569 тис. грн, що означає збільшення на 7 727 тис. грн за останні п'ять років.

Таблиця 2.1.

Оцінка майна та капіталу ФГ «Ярослава» за 2019-2023 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р	Відношення у % 2023р до 2019 р.
	Майно-усього	13 842	12 367	14 690	17 167	21 569	155,81
1	Необоротні активи	3454,1	3449,4	3241,1	3222,1	5828,0	168,71
1.1	Основні засоби	3423,1	3275,8	3117,3	3060	5243,3	153,16
1.2	Довгострокові біологічні активи	30	173,5	123,7	161,1	584,6	336,7
2	Оборотні активи	10388,6	8918,8	11450,1	13946,0	15741	151,52
2.1	Запаси	1837,4	2156,6	6100,0	8546,8	8918,3	485,34
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	7716	5403,7	3778,4	3403,01	2741,8	35,51
2.3	Гроші, еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	21,3	364,7	48,7	457,3	11,6	54,66
2.4	Інші оборотні активи	-	-	-	-	93,1	-
2.5	Витрати майбутніх періодів	6,1	4,1	8	16,6	2690,3	43393,53
3	Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибут	-	-	-	-	-	-
	Капітал-усього	13842,8	12368,3	14691,3	17168,2	21570,0	155,7
4	Власний капітал	11118,5	12071,2	14689,1	16505,0	17882,2	160,82
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	2109,2	2109,2	2109,2	2109,2	2109,2	110
5	Забов'язання та забезпечення	2718,8	297,0	2,1	428,5	1577,8	58,02
5.1	Довгострокові забов'язання	-	-	-	-	-	-
5.2	Поточні забов'язання	2718,8	297,0	2,1	428,5	1577,8	58,02
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	2716	297,0	2,1	0	1560,8	57,43
5.4	Забов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для прождажу та групи вибуття	-	-	-	-	-	-

Це зростання відбулося за рахунок нарощування основних та оборотних активів. У межах загальної вартості майна, основні засоби та необоротні активи зросли відповідно на 1 820,2 тис. грн і 2 373,9 тис. грн на кінець звітного періоду.

Для оцінки прибутковості підприємства доцільно використовувати як абсолютні, так і відносні показники. Абсолютні показники відображають кількісні дані, що характеризують рівень та обсяг досліджуваних явищ, тоді як відносні показники дозволяють порівнювати співвідношення різних величин.

На основі даних із Звіту про фінансові результати (форма № 2), наведених у додатку Б, було здійснено аналіз фінансових результатів ФГ «Ярослава». З аналізу випливає, що дохід від реалізації продукції зріс на 7 870 тис. грн у 2023 році порівняно з попередніми роками. Водночас операційні витрати пропорційно збільшилися, зокрема собівартість продукції зросла на 6 552,1 тис. грн. Адміністративні витрати та витрати на збут залишилися незмінними.

У підсумку, у 2023 році підприємство отримало прибуток у розмірі 1 377,2 тис. грн, що на 811,3 тис. грн менше, ніж у попередньому році. Хоча дохід збільшився, підвищення собівартості продукції стало основною причиною зменшення прибутку.

Фінансова стійкість є важливим чинником, який забезпечує платоспроможність підприємства, стабільність його фінансової структури та незалежність від непередбачених змін ринкової ситуації або партнерських відносин. Для аналізу фінансової стійкості фермерського господарства «Ярослава» ми звернулися до додатку В. Показники фінансової стійкості свідчать, що Коф. автономії перевищує нормативне значення, що вказує на достатній рівень капіталу, який інвестовано в діяльність підприємства.

Ліквідність підприємства, що характеризує його здатність оперативно реалізувати активи і сплатити зобов'язання, також є важливим аспектом. З даними про ліквідність ФГ «Ярослава» можна ознайомитися в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів
ФГ «Ярослава», тис.грн.

№ з/п	Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р	Відношення у % 2023р до 2019р.
1.Оцінка ліквідності							
1,1	Високоліквідні активи (A1)	21,5	364,9	48,7	457,5	11,8	54,77
1.2	Середньоліквідні активи (A2)	7717,5	5403,9	3778,6	3403,3	2835,2	36,83
1.3	Низьколіквідні активи (A3)	2643,8	3146,2	7615,2	10068,9	10204,9	386,10
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	2717,1	297,2	2,3	0,1	1561,0	57,54
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	2,0	0,1	0,1	428,7	17,1	894,83
2.							
2.1	Коф. абсолютної ліквідності	0,1078	1,32	22,19	1,16	0,107	94,30
2.2	Проміжний Коф. покриття	2,94	19,51	1739,69	9,10	1,84	61,41
2.3	Коф. покриття (загальної ліквідності)	3,92	30,11	5204,46	32,63	10,07	261,20
2.4	Коф. загальної платоспроможності	5,19	41,73	6678,0	40,15	13,77	268,59
3.							
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції	8689,4	7301,4	6933,0	13133,5	16559,4	190,67
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	11412,05	9653,9	10184,65	12698,25	14844,15	130,17
3.3	Коф. оборотності оборотних активів	0,86	0,85	0,78	1,13	1,21	146,60
3.4	Коф. завантаження оборотних активів	1,41	1,42	1,56	1,06	0,99	68,04
	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	472,9	476,09	528,94	348,16	322,81	68,35
3.5	Високоліквідні активи (A1)	21,5	364,9	48,7	457,5	11,8	54,77

Ліквідність є важливим показником, що відображає здатність підприємства виконувати свої зобов'язання за рахунок власних коштів. У 2023 році ліквідність ФГ «Ярослава» знизилася через збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, а також через утворення поточної кредиторської заборгованості, що негативно вплинуло на ліквідність підприємства. Проте ситуація не є критичною, оскільки Коф. покриття та загальної ліквідності залишаються вищими за нормативні значення, що є позитивним показником для підприємства. Оцінюючи ліквідність ФГ «Ярослава», можна зробити висновок, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, оскільки не дотримано умови перевищення або хоча б рівності високоліквідних активів щодо найбільш строкових зобов'язань.

Стійке фінансове становище підприємства є результатом ефективного управління всією сукупністю факторів, що впливають на результати діяльності. Ці фактори значною мірою визначають ділову активність підприємства. Оцінка ділової активності ФГ «Ярослава» наведена в додатку Д. Загалом спостерігається позитивна динаміка, зростають усі показники ділової активності, що є сприятливою ознакою. Зокрема, Коф. поточної дебіторської заборгованості збільшився, що вказує на покращення платіжної дисципліни клієнтів та своєчасне погашення заборгованості. Одночасно зростає Коф. обертання власного капіталу, що свідчить про ефективне використання вкладених власниками коштів.

Рейтингова оцінка є важливим інструментом для визначення фінансової стійкості та рівня платоспроможності підприємства. Вона дозволяє отримати інтегральну оцінку фінансової позиції підприємства і є корисною для орієнтації суб'єктів господарювання. Існують два основні підходи до формування рейтингів: бухгалтерський (балансовий) та експертний [14]. Для проведеного аналізу було обрано бухгалтерський метод, основним джерелом якого став баланс підприємства. в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Комплексна(рейтингова)оцінка фінансового стану ФГ «Ярослава»

№ з/п	Показники	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	Показники ліквідності											
1.1	Коф. поточної ліквідності	3,92	10,1	30,11	10,1	5204,73	10,1	32,63	10,1	10,07	10,1	8
1.2	Коф. швидкої ліквідності	2,94	10,1	19,51	10,1	1739,69	10,1	9,10	10,1	1,84	10,1	8
2	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	335,43	0,1	324,10	0,1	249,23	0,1	105,46	7,1	71,99	9,1	9
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції	81,97	9,1	84,36	9,1	131,94	6,1	185,50	4,1	169,28	4,1	9
2.3	Період оборотності активів, днів	620,03	4,1	646,29	4,1	702,65	4,1	436,75	7,1	421,18	7,1	9
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коф. фінансової незалежності, %	19,74	10,1	2,50	10,1	0,11	10,1	2,59	10,1	7,41	10,1	9
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	73,87	10,1	96,76	10,1	100,08	10,1	95,34	10,1	76,67	10,1	9
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	1093,0	10,1	952,8	10,1	2618,0	10,1	2188,6	10,1	1377,3	10,1	9
4.2	Рентабельність активів, %	1093,0	10,1	952,8	10,1	2618,0	10,1	2188,6	10,1	1377,3	10,1	9
4.3	Рентабельність капіталу, %	1093,0	10,1	952,8	10,1	2618,0	10,1	2188,6	10,1	1377,3	10,1	9
5	Інші показники											
5.1	Знос основних засобів, %	27,76	9,1	35,59	9,1	42,76	8,1	48,01	8,1	38,56	9,1	7
5.2	Частка простроченої кредиторської заборгованості, %	0,10	10,1	0,10	10,1	0,10	10,1	0,10	10,1	0,10	10,1	5
	Інтегрований показник фінансового стану	8,5				8,5				8,16		
	Рейтинг фінансового стану	А				А				А		

Період оборотності дебіторської заборгованості був на найнижчому рівні, що свідчить про неефективне управління цією заборгованістю. Однак за останні роки цей показник покращився і досягнув рейтингу 9.

Коф. фінансової незалежності є одним з ключових індикаторів фінансової стійкості, оскільки він демонструє частку активів, яку компанія здатна фінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Оскільки цей Коф. складає 10 протягом усього досліджуваного періоду, це вказує на здатність підприємства повністю фінансувати свою діяльність власними коштами.

Рентабельність відображає, яку частину доходу підприємство залишає після покриття собівартості продукції. Розрахунки показують, що підприємство має високу рентабельність активів, капіталу та продажів.

Частка простроченої кредиторської заборгованості становить 0, оскільки підприємство не має жодних кредиторських зобов'язань.

Згідно з результатами таблиці, рейтинг фінансового стану підприємства оцінено на рівні «А», що вказує на його ліквідність, фінансову незалежність і рентабельність.

2.2. Характеристика організаційної роботи служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими

Присутність як зовнішніх, так і внутрішніх загроз потребує забезпечення економічної безпеки підприємства. У зв'язку з цим на великих підприємствах доцільно створити спеціалізовану службу економічної безпеки (СЕБ) [30]. СЕБ є внутрішнім підрозділом, основна мета якого полягає в розробці та впровадженні комплексних заходів організаційного, управлінського, технічного, режимного та профілактичного характеру, спрямованих на захист економічних інтересів підприємства від можливих загроз як зовні, так і середини.

Наступним етапом є проведення діагностики рівня безпеки різних складових економічної безпеки підприємства, зокрема фінансової, інформаційної, інтелектуальної, кадрової, техніко-технологічної, політико-правової, інноваційної, екологічної та силової. Почнемо з аналізу фінансової складової:

E_c – надлишок (+) або дефіцит (-) оборотних коштів (E_e), основний для формування запасів і покриття витрат (Z), що здійснюється в процесі господарської діяльності.

$$E_c = \text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи} \quad (2.1)$$

$$E_c = 14689,2 - 3241,2 = 11448 \text{ (тис. грн.)}$$

$$E_c = E_e - \text{Величина запасів (Z)} \quad (2.2)$$

$$E_c = 11448 - 6100,1 = +5347,9 \text{ (тис. грн.)}$$

2. E_T – надлишок чи брак власних оборотних коштів, а також середньострокових і довгострокових кредитів і позик (K):

$$E_T = (E_c + K) - Z \quad (2.3)$$

$$E_T = (11448 + 2,2) - 6100,1 = +5350,1 \text{ (тис. грн.)}$$

3. E_H – надлишок чи брак власних оборотних коштів, а також довго-, середньо- і короткострокових кредитів і позик (K_T):

$$E_H = (E_c + K_T + K) - Z \quad (2.4)$$

$$E_H = (11448 + 2,2) - 6100,1 = +5350,1 \text{ (тис. грн.)}$$

Після проведення аналізу можна зробити висновок, що рівень фінансової безпеки є оптимальним, що вказує на те, що для ефективного функціонування підприємства достатньо власних оборотних коштів.

Далі розглянемо аналіз інформаційної складової економічної безпеки. Для цього необхідно розрахувати наступні Коф.и: Коф. повноти інформації (K_p) збільшується як обсяг обсягу доступної інформації для особи, яка приймає рішення (K_z), до обсягу інформації, необхідної для прийняття обґрунтованого рішення (K_{gr}):

$$K_p = K_z / K_{gr} \quad (2.5)$$

$$K_p = 1109 / 1323 = 0,83 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Коф. звітності інформації (K_c) обчислюється як список незалежних відомостей, що підтримують ухвалення рішень ($K_{нс}$), до загальної кількості незалежних відомостей у загальному обсязі релевантної інформації ($K_{нср}$):

$$K_c = K_{нс} / K_{нср} \quad (2.6)$$

$$K_c = 7 / 13 = 0,53 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Коф. точності інформації (K_T) обчислюється як обсягу релевантної інформації (K_p) до загального обсягу інформації, яка доступна особі, що приймається:

$$K_T = K_p / K_z \quad (2.7)$$

$$K_T = 866 / 1109 = 0,78 \text{ (тис. грн.)}$$

4. Рівень інформаційної безпеки визначимо за формулою:

$$K_{іб} = K_{п} * K_c * K_T \quad (2.8)$$

$$K_{іб} = 0,83 * 0,53 * 0,78 = 0,343 \text{ (тис. грн.)}$$

Після проведеного аналізу можна зробити висновок, що рівень інформаційної безпеки ФГ «Ярослава» знаходиться на середньому рівні. Тепер перейдемо до оцінки інтелектуально-складової економічної безпеки, яка забезпечує захист інтелектуальної власності та забезпечення ефективного використання знань і досвіду працівників підприємства.

Розрахунок рівня інтелектуальної та кадрової безпеки підприємства ФГ «Ярослава»

Інтелектуальна безпека

1. Коф. кваліфікації працівників підприємства ($K_{кв}$):

Формула:

$$K_{кв} = \Sigma Y / O \quad (2.9)$$

де: ΣY — кількість працівників з вищою та середньою освітою (17);

O — загальна чисельність працівників підприємства (38).

$$K_{кв} = 17 / 38 = 0,44 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Інтелектуальноозброєність ($K_{іо}$):

Формула:

$$K_{io} = V_{in}/O \quad (2.10)$$

де: V_{in} — вартість інтелектуальної власності (0).

$$K_{io}=0/38=0$$

3. Норма доходності співробітників підприємства від інтелектуальної власності (K_d):

Формула:

$$K_d = D_{ip}/O \quad (2.11)$$

де: D_{ip} — дохід підприємства від використання інтелектуального потенціалу (0).

$$K_d=0/38=0$$

Загальний рівень інтелектуальної безпеки:

Формула:

$$4 \cdot 0,5 + 1 \cdot 0,25 + 1 \cdot 0,25 = 2,54 \text{ (тис. грн.)}$$

Інтелектуальна безпека підприємства знаходиться на межі між незадовільним та задовільним рівнями.

Кадрова безпека

1. Коф. плинності кадрів ($K_{п}$):

Формула:

$$K_{п} = ЧУ/O \quad (2.12)$$

де: $ЧУ$ — кількість звільнених або скорочених працівників (1).

$$K_{п} = 1/38 = 0,03 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Коф. фізичного старіння кадрів ($K_{в}$):

Формула:

$$K_{в} = O_{в}/O$$

де: $O_{в}$ — кількість працівників, які мають старі знання та кваліфікацію (10).

$$K_{в} = 10/38 = 0,263 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Фондоозбросеність працівників (F_o), тис. грн:

Формула:

$$F_o = \text{Основні фонди} / \text{Середньооблікова чисельність працівників} \quad (2.13)$$

$$\Phi_0=3241,2/38=83,1 \text{ (тис. грн.)}$$

Фондоозброєність фондами неvirобничого призначення ($\Phi_{но}$), тис. грн.

Формула:

$$\Phi_{но} = \text{Фонди неvirобничого призначення} / \text{Середньооблікова чисельність працівників} \quad (2.14)$$

$$\Phi_{но}=11450,2/38=301,3 \text{ (тис. грн.)}$$

4. Загальний рівень кадрової безпеки:

Формула:

$$4*0,25+3*0,2+2*0,35+4*0,2=1+0,6+0,7+0,8=3,1 \text{ (тис. грн.)}$$

Рівень кадрової безпеки підприємства оцінюється як задовільний.

На основі розрахованих показників, інтелектуальна безпека підприємства потребує покращення, оскільки знаходиться на межі між незадовільним та задовільним рівнями. Кадрова безпека, своєю чергою, оцінюється як задовільна, але є аспекти, які потребують додаткової уваги для забезпечення стійкого розвитку підприємства.

На підприємстві працює обмежена кількість співробітників, серед яких є люди старшого віку із застарілою кваліфікацією, однак є й багато молодих та енергійних спеціалістів. Загальний кадровий рівень безпеки можна оцінити як задовільний.

Техніко-технологічна складова оцінює, наскільки технічне обладнання та технології, що використовують на підприємствах, відповідають сучасним світовим стандартам, зокрема в контексті оптимізації витрат ресурсів. Рівень цієї складової кількості за допомогою ряду показників:

1. Частка продукції підприємства, що перевершує та відповідає кращим аналогам в Україні $K_{п.прод.}$:

$$K_{п.прод.}=1390/20579=0,07 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Частка технологічного устаткування (технологій виробництва), що відповідає кращим державним аналогам $K_{п.т.}$:

$$K_{п.т.}: 3321/15965=0,21 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Частка продукції, що випускається підприємством, яка захищена патентами $K_{\text{пат.прод}}$:

$$K_{\text{пат.прод}} = 5881/20579 = 0,28 \text{ (тис. грн.)}$$

Загальний рівень техніко-технологічної безпеки на досліджуваному підприємстві наступним чином: $1*0,25+3*0,5+3*0,25 = 0,25+1,5+0,75 = 2,5$ (тис. грн.)

Рівень безпеки підприємства знаходиться на межі між задовільним і незадовільним, що пошкоджено про недостатню технологічну оснащеність ФГ «Ярослава». Підприємство не відповідає вищим державним стандартам, залишивши лише 28% продукції захищено патентами. Це вимагає значної уваги до техніко-технологічної складової підприємства. Тепер перейдемо до аналізу політико-правової складової, оцінка якої базується на ряді ключових показників.:

1. Питома вага судових й арбітражних справ у загальній сумі господарських договорів $K_{\text{с.ар}}$:

$$K_{\text{с.ар}} = 0/190 = 0$$

2. Частка виграних судових й арбітражних справ у загальній кількості юридичних справ, що розглядалися $K_{\text{в.ю}}$:

$$K_{\text{в.ю}} = 0/0 = 0$$

3. Питома вага одержаних і сплачених штрафних санкцій в загальній сумі зобов'язань за господарськими договорами підприємства $K_{\text{ш}}$:

$$K_{\text{ш}} = 0/0 = 0$$

4. Частка витрат на юридичне забезпечення діяльності підприємства в структурі його загальних витрат $K_{\text{в.юр}}$:

$$K_{\text{в.юр}} = 123,5/3310,2 = 0,03 \text{ (тис. грн.)}$$

За розрахованими даними проаналізуємо загальний рівень політико-правової безпеки: $3*0,25+3*0,25+3*0,25+3*0,25 = 0,75+0,75+0,75 = 3$ (тис. грн.)

ФГ «Ярослава» характеризується високим рівнем політико-правової безпеки, що є позитивним показником. аналізованого періоду підприємство

не має мало судових позовів і не потребує постійного юридичного відділу. У разі виникнення правових питань підприємство звертається до зовнішніх юридичних компаній для надання відповідних послуг.

Щодо інноваційної складової, на сьогоднішній день ФГ «Ярослава» не веде інноваційну діяльність, що призвело до розвитку інноваційної безпеки на підприємствах.

Екологічна безпека складів оцінюється через дотримання екологічних стандартів у виробничих процесах та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище. Ключовими показниками є відповідність встановленим законодавством нормам ГДК (гранично допустимих концентрацій) шкідливих речовин, а також ефективність застосовуваних заходів для забезпечення екологічної безпеки..

Розрахуємо наступні показники:

1. Коф. безпечності продукції $K_{б.п}$:

$$K_{б.п} = \Pi_c / \Pi_3, \text{ де} \quad (2.15)$$

Π_c – виручка від реалізації сертифікованої продукції, грн.;

Π_3 – загальна виручка від реалізації продукції, грн.

$$K_{б.п} = 1987,3 / 4283,3 = 0,23 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Коф. забруднення середовища K_3 :

$$K_3 = V_{ек.з} / V_3, \text{ де} \quad (2.16)$$

$V_{ек.з}$ – розмір екологічних зборів, грн.;

V_3 – загальна сума витрат підприємства, грн.

$$K_3 = 345 / 3310,2 = 0,10 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Коф. захисту середовища $K_{зах}$:

$$K_{зах} = V_{ек.м} / V_3, \text{ де} \quad (2.17)$$

$V_{ек.м}$ – витрати на екологію (очисні споруди, переробка відходів, захист ґрунтів), грн.

$$K_{зах} = 243,2 / 3310,2 = 0,07 \text{ (тис. грн.)}$$

Розраховуємо загальний рівень екологічної безпеки, базуючись на проведених оцінках: $1 * 0,5 + 1 * 0,25 + 2 * 0,25 = 0,5 + 0,25 + 0,5 = 1,25$ (тис.

грн.). Таким чином, рівень екологічної безпеки не досягає необхідного стандарту, і підприємству слід приділити більшу увагу для його підвищення.

Проаналізуємо силову складову за допомогою наступних показників:

1. Частка витрат на охорону підприємства в структурі загальних витрат $K_{в.ох}$:

$$K_{в.ох} = 321/3310,2 = 0,09 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Забезпеченість працівників підприємства службою охорони $K_{сб}$:

$$K_{сб} = 1/38 = 0,02 \text{ (тис. грн.)}$$

Загальний рівень силовій безпеці складає: $1 * 0,5 + 1 * 0,5 = 0,5 + 0,5 = 1$. Дуже низький рівень забезпеченості підприємства силовою складовою.

Для визначення загального рівня економічної безпеки підприємства буде проведено розрахунок відносних оцінок безпеки за шкідливою окремою складовою (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Відносні оцінки безпеки підприємства за кожною складовою

Назва складової безпеки	Максимальний рівень	Фактичний рівень	Відносна оцінка
Інтелектуальна	4	2.6	0.73
Кадрова	4	3.2	0.88
Техніко-технологічна	4	2.6	0.73
Політико-правова	3	3.1	1.1
Екологічна	2	1.35	0.73
Інформаційна	3	2.1	0.76
Силова	3	1.1	0.43
Фінансова	5	5.1	1.1

Після проведеного аналізу організаційної роботи служби економічної безпеки ФГ «Ярослава», можна зробити висновок, що підприємство недостатньо уваги приділяє окремим аспектам економічної безпеки, що

наповнило неналежний рівень захисту всіх складових. Для наочності результатів оцінки економічної безпеки, ці показники представлені на зображенні діаграми (рис. 2.1), де радіус-вектори демонструють рівні безпеки для кожної складової на підприємстві.

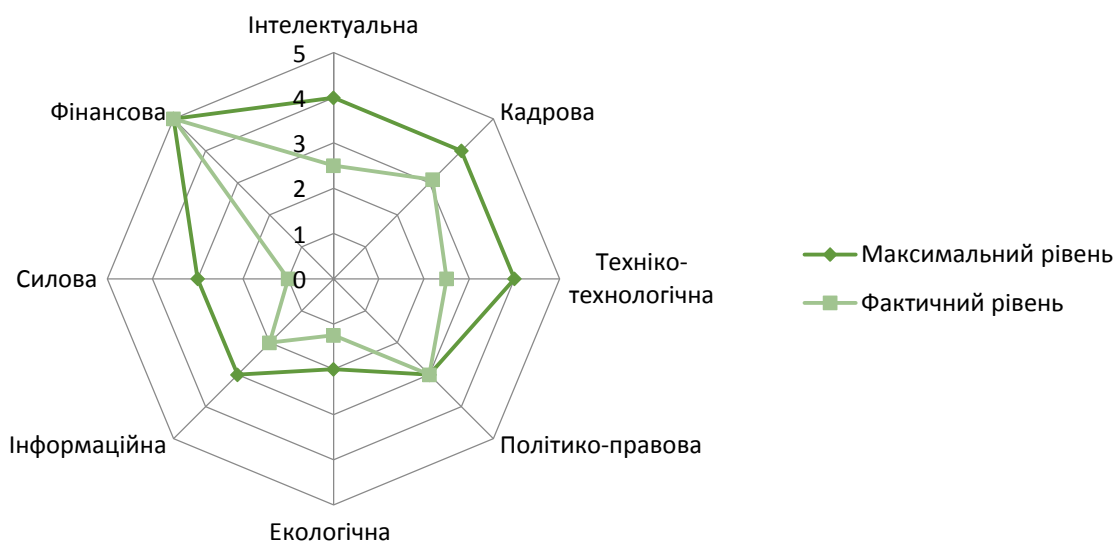

Рис. 2.1. Схема областей економічної безпеки ФГ «Ярослава»

На основі проведених розрахунків та аналізу можна зробити такі висновки. Фінансова складова економічної безпеки ФГ «Ярослава» характеризується високим рівнем, що дозволяє про здатність підприємства здійснювати виробничо-збутову діяльність за власні кошти. Політико-правова складова також на високому рівні, після підприємства не мало судових позовів.

Рівень кадрової та екологічної складових оцінюється як задовільний, що не створює загрози для підприємства і дозволяє йому функціонувати без серйозних перешкод.

Інтелектуальна, техніко-технологічна та інформаційна складові знаходяться на рівнях, які можна оцінити як задовільні. Проте керівництву звернути більше уваги на ці аспекти, після їх розвитку є максимальна

кількість для забезпечення економічної безпеки підприємства в майбутньому.

Натомість, питання силової складової потребує негайного вирішення. Її недостатня увага може суттєво вплинути на загальний рівень економічної безпеки ФГ «Ярослава». Потрібно детально проаналізувати проблеми в силовій структурі і оперативно вирішити ці питання.

2.3 Обліково-аналітичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства для забезпечення його фінансово-економічної безпеки

Кожен суб'єкт господарювання за час, починаючи свою діяльність, розробляє план її реалізації на визначений період. Важливими є проблеми довгострокової та ефективної роботи підприємства, які потребують значної уваги. Обліково-аналітична інформація є основою для забезпечення стабільного функціонування підприємства. Тому необхідно створити систему, яка здатна ефективно збирати, аналізувати та передавати витрати до керівництва підприємства [54].

Науковці підкреслюють, що ключовим елементом системи економічної системи кожного суб'єкта господарювання має бути підсистема безпеки обліково-аналітичного забезпечення, основні завдання якої полягають не лише в наданні інформаційного забезпечення процесу забезпечення економічної безпеки, але й у формуванні інформаційних потоків між суб'єктами та об'єктами. 'об'єктами безпеки, а також із зовнішнім і внутрішнім середовищем [60].

Тому виникає належна організація обліково-аналітичного забезпечення може призвести до того, що процес прийняття рішень і аналізу господарської діяльності базуватимуться на ірраціональних факторах (соціальних, психологічних), а не на раціональних.

Основу обліково-аналітичного забезпечення складає інформація, яка включає комплекс даних про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, використаних для оцінки економічних процесів і фінансового [73].

На підприємстві ФГ «Ярослава» основні функції обліково-аналітичного забезпечення в системі управління фінансовою безпекою включають:

- інформаційну функцію – надання даних про фінансово-господарську діяльність підприємства для ефективного управління;
- облікову функцію – забезпечення точного відображення фактів господарської діяльності у фінансових документах;
- аналітичну функцію – проведення оцінки фінансової безпеки підприємства на основі облікової та звітної інформації.

Обліково-аналітична система управління базується на даних бухгалтерії, оперативних звітів, а також враховує статистичну, виробничу, довідкову та іншу інформацію для проведення економічного аналізу [74]. Особливістю цієї інформації є те, що вона уточнює окремі аспекти функціонування підприємства, базуючись на даних бухгалтерського обліку, які проходять усі етапи аналітичного процесу. Таким чином, облікова система та аналітичні методи є основними джерелами обліково-аналітичної інформації.

Це підкреслює важливість чіткого визначення та характеристики облікових та аналітичних даних. Розглянемо більш детально облікову інформацію. Вона є частиною економічної інформації, пов'язана з функціями оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку, і відображає фактично здійснені господарські операції та поточний стан підприємства. Аналітична інформація, у своєму випадку, містить результати математичної та логічної обробки прогнозних, планових, облікових та нормативних даних, опрацьованих за певними алгоритмами.

Таким чином, обліково-аналітична інформація є сукупністю даних бухгалтерського, фінансового та податкового обліку, які відображають господарську діяльність суб'єкта господарювання та використовуються для прийняття управлінських рішень у процесі його діяльності [76].

Обліково-аналітична інформація є результатом роботи обліково-аналітичної системи, яка є важливою складовою частиною загальної системи економічної безпеки підприємства та реалізує завдання, які сприяють забезпеченню стабільної економічної безпеки.

До основних завдань обліково-аналітичної системи ФГ «Ярослава» відносяться: аналіз діяльності підприємства за виділеними напрямками; облік господарських операцій з акцентом на цільові напрямки, що базуються на бухгалтерському обліку та доповнюються нефінансовими показниками; контроль за використанням матеріальних і нематеріальних ресурсів, а також за правильністю відображення господарських операцій на етапах планування, обліку та відповідності аналітичних даних; розробка плану діяльності підприємства, що включає господарські операції та види діяльності (операційну, інвестиційну, фінансову, податкову); визначення центрів відповідальності та загальних завдань підприємства; формування аналітичних бюджетів як джерела для накопичення планових, облікових та аналітичних даних [66].

Якість обліково-аналітичної інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень, проявляється через визначення критеріїв вимог до неї що наведено у таблиці 2.5.

Відповідно до вимог, отримані дані повинні бути точні та корисні для прийняття ефективних управлінських рішень. Джерела обліково-аналітичної інформації виділяються на зовнішнє та внутрішнє інформаційне середовище. Зовнішні джерела включають облікові дані, зокрема первинні документи, а також позаоблікові ресурси, такі як нормативно-правові акти, рейтинги, аналітичні огляди, аудиторські перевірки, статистичні дані та договори. без цього, для фінансового та

податкового обліку використовують комбіновані джерела, що об'єднують облікову та позаоблікову інформацію, зокрема фінансову та податкову звітність.

Таблиця 2.5

Вимоги до обліково-аналітичної інформації

Своєчасність	Забезпечує можливість своєчасно і ефективно впливати на фінансово-господарську діяльність.
Своєчасність	Забезпечує можливість оперативного впливу на фінансово-господарську діяльність.
Точність	Гарантує достовірне відображення результатів роботи системи з чіткими показниками.
Порівнянність	Дані мають бути надані вчасно, щоб не втратити актуальність.
Повнота	Інформації достатньо для об'єктивного оцінювання ситуації, але без надлишку.
Користність	Потік даних має Повну лише необхідну інформацію для вирішення завдання.
Доступність	Інформація повинна бути представлена в формі, яка не потребує додаткового зусиль для розуміння.
Рентабельність	Вартість підготовки даних має бути виправданою їх корисністю для досягнення цілей.
Адресність	Інформація повинна бути надана конкретним користувачам, які її потребують.
Адекватність	Інформація повинна відображатися в реальному часі, включаючи всі важливі аспекти.
Адаптивність	Інформація має бути здатна адаптуватися до змін середовища для задоволення потреб користувачів.

Внутрішнє середовище підприємства також має свої джерела інформації. До облікових належать облікова політика підприємства, фінансовий та управлінський облік, система оподаткування та оперативний облік. Позаоблікові джерела включають установчі та регламентні документи, техніко-технологічну інформацію та планово-бюджетні

показники. Крім того, для забезпечення надійності аналізу, на підприємстві використовуються комбіновані джерела, такі як аналітичні довідки, внутрішня звітність та матеріали внутрішнього аудиту та контролю.

У ФГ «Ярослава» для вибору надійних контрагентів і постачальників активно застосовуються первинні документи, рейтинги, аудиторські перевірки та фінансові звіти. Використання загальноприйнятої класифікації обліково-аналітичної інформації дозволяє підприємству більш ефективно використовувати отримані результати для управлінських цілей.

Відповідно до цієї класифікації обліково-аналітичну інформацію можна розподілити на дві категорії в залежності від користувачів: інформацію для зовнішніх та внутрішніх користувачів. Це дозволяє ефективно керувати процесами сталого розвитку підприємства, забезпечуючи шкоду для різних рівнів управління та зовнішніх партнерів [77].

Внутрішніми користувачами обліково-аналітичної інформації є власники, керівництво та співробітники підприємства. Інформація для зовнішніх користувачів надається тому, хто має прямий або непрямий фінансовий інтерес, а також на такому, який не підтримує бухгалтерські дані.

Що стосується класифікації інформації за рівнем відкритості, вона може бути відкритою або конфіденційною. Відкрита інформація є доступною для всіх груп користувачів на запит і включає фінансові, статистичні та податкові звіти. Конфіденційна інформація обмежена доступом і охоплює комерційну таємницю, що є інструментом для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Інформація також поділяється за рівнем управлінської важливості. Стратегічна інформація є основою для прийняття довгострокових рішень і визначення напрямку розвитку підприємства для досягнення сталого розвитку [61]. Тактична інформація спрямована на вирішення завдань, що стосуються економічної, екологічної та соціальної діяльності підприємства.

Для вибору контрагентів і постачальників на підприємствах використовують первинні документи, рейтинги, результати аудиторських перевірок та фінансові звіти. Надійні та точні дані не можуть приймати обґрунтовані рішення щодо партнерства та інвестицій, враховуючи постійні ризики, пов'язані з внутрішніми бізнес-процесами.

У ФГ «Ярослава» проводяться два основні види аналізу: внутрішньо-управлінський та зовнішній фінансовий аналіз. Розглянемо їх основні характеристики. Процес формування обліково-аналітичного забезпечення, що включає менеджмент підприємства, схематично зображено на рис. 2.2.

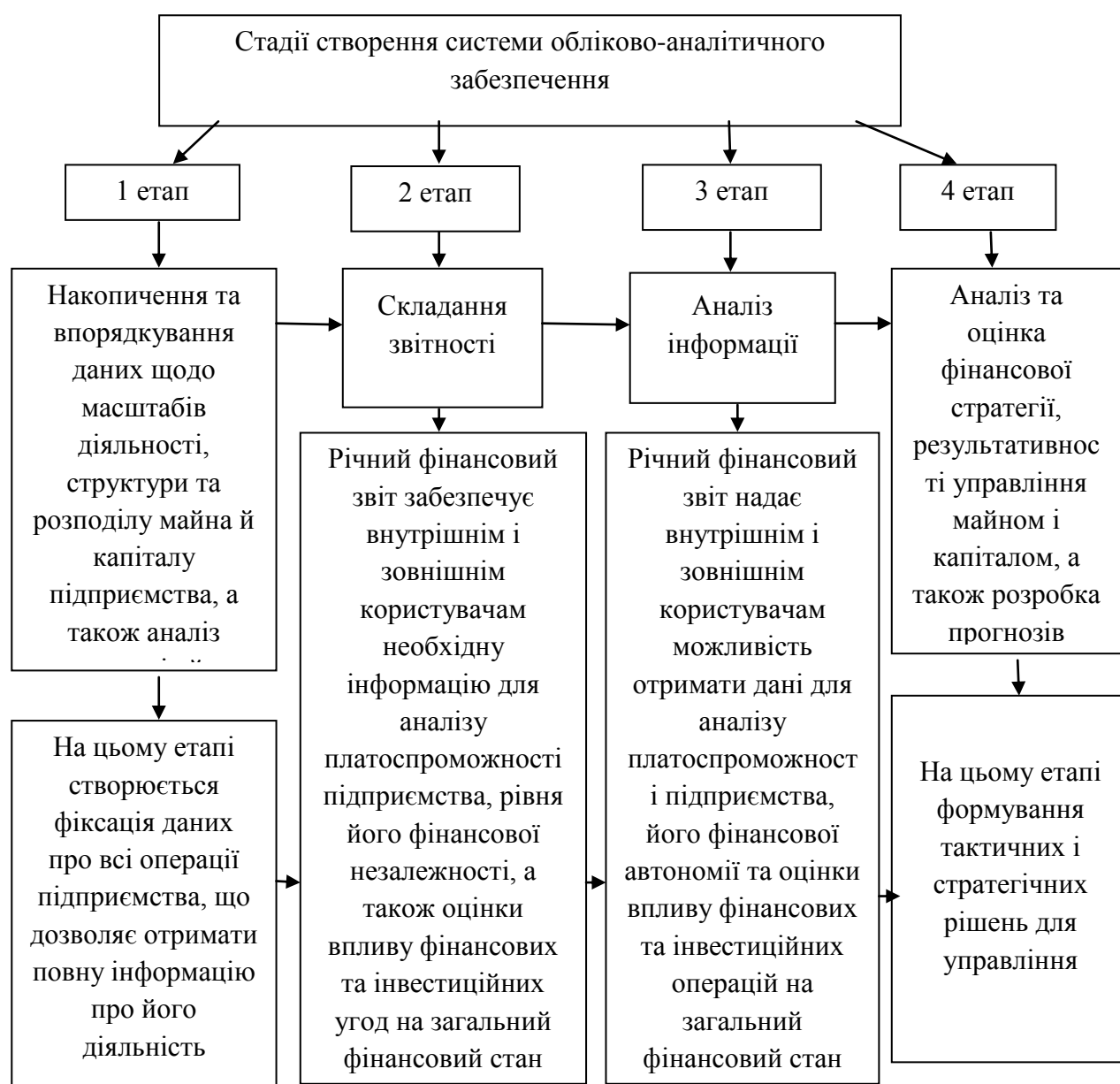

Рис.2.2. Стадії створення системи обліково-аналітичного забезпечення

Отже, інформація є основним ресурсом для прийняття управлінських рішень та забезпечення економічної безпеки підприємства. Ефективна система обліково-аналітичного забезпечення та правильного використання різних видів інформації є критично важливою для розвитку підприємства в умовах змінного середовища та для диверсифікації фінансово-господарської діяльності [77].

Внутрішній управлінський аналіз є важливою частиною системи управлінського контролю, яка спрямована на надання необхідної інформації та проведення аналізу для власників підприємства та керівників на різних рівнях управління. Це дозволяє оцінити ефективність діяльності через детальне дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення.

Фінансовий аналіз, у свою чергу, включає аспекти фінансового обліку, які орієнтовані на задоволення потреб зовнішніх користувачів підприємства. Ці користувачі, які є окремими суб'єктами економічного аналізу, застосовують дані фінансової звітності для своїх цілей.

Аналіз в області фінансів охоплює різні аспекти, зокрема ефективність використання коштів, оцінку оборотних засобів та їх вплив на прибутковість, а також вивчення джерел доходів та їх потенціалу для забезпечення фінансової стійкості підприємства. Важливо також аналізувати взаємодію з бюджетом, банками, постачальниками та покупцями, щоб оцінити фінансові зобов'язання підприємства.

Крім того, аналіз економічних результатів обігу оборотних коштів дозволяє з'ясувати, як зміни в оборотних засобах впливають на дохідність і вважають можливість залучення додаткових коштів для підвищення прибутку.

Аналіз окремих бізнес-процесів фокусується на виявленні причин, які обмежують залучення доходів, а також на виявленій наявності невикористаних оборотних засобів та можливостей для їх мобілізації.

Оцінюють перспективи додаткового залучення коштів для забезпечення зростання доходів, що підвищує підвищення фінансової ефективності

Такий аналіз має на меті забезпечити ефективне управління підприємством і допомогти в розробці стратегій, які сприяють поліпшенню фінансового стану та стабільності організації. Важливою частиною аналізу є оцінка виробничо-фінансової діяльності, яка ґрунтується на облікових даних, що забезпечує раціональне планування. Сама якість облікових даних забезпечує ефективність управлінських рішень, адже обліково-аналітичні системи формують інформаційну основу для об'єктивної оцінки дії [77].

Висновок до другого розділу

1. Аналіз майнового стану підприємства дозволив встановити наступне. Коф. поточної ліквідності становить 10, що демонструє високу платоспроможність підприємства та його здатність виконати короткострокові зобов'язання. Показник оборотності дебіторської заборгованості спочатку був недостатнім, що свідчило про слабе управління, але згодом покращився до 9 рівня.

2. Фінансова стійкість підприємства знаходиться на високому рівні Коф.и автономії перевищують нормативне значення, що є про наявність значного обсягу власного капіталу, залученого без кредитних коштів. У 2023 році підприємство отримало прибуток у розмірі 1377,2 тис. грн. поступово на підвищення доходу, зростання собівартості продукції зменшило прибуток порівняно з попереднім роком на 811,3 тис. грн.

3. Коф. фінансової незалежності характеризує ефективність підприємства покривати його активи власними ресурсами. у всьому періоді аналізу цей показник залишився стабільно високим на рівні 10, що показує про повну фінансову автономію підприємства.

Розрахунки підтвердили рентабельність активів, капіталу та продажів. Загальний фінансовий стан підприємства отримав рейтинг «А», що вказує на його високу ліквідність, незалежність і прибутковість.

4. Аналіз діяльності організацій показав, що фінансова база економічної безпеки ФГ «Ярослава» знаходиться на високому рівні, що дозволяє підприємству успішно виконувати свою діяльність за рахунок власних коштів. Політико-правова складова також переходить на найвищий рівень, головне підприємство не має судових справ. Кадрова та екологічна складова на достатньому рівні і не створюють загрози для подальшої діяльності підприємства. Інтелектуальна, техніко-технологічна та інформаційна складові мають задовільний рівень, проте потребують підвищеної уваги з боку керівництва. Щодо силової складової, необхідно вжити термінових заходів для її покращення.

5. На практиці у ФГ «Ярослава» активно використовуються первинні документи, рейтинги, матеріали аудиторських перевірок і фінансові звіти для вибору надійних контрагентів та постачальників. На підприємстві застосовується загальноприйнята класифікація обліково-аналітичної інформації, що дозволяє більш ефективно та чітко обробляти отримані результати. Зважаючи на розмір та масштаби виробництва, ФГ «Ярослава» не має окремої служби економічної безпеки, однак посадова інструкція визначає обов'язки щодо забезпечення фін.економ. безп., які виконує бухгалтер-економіст.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Запровадження методики SWOT - аналізу для забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства

Важливими аспектами забезпечення фінансової безпеки підприємств можна визначити такі.

Системний підхід. Для ефективного забезпечення фінансової безпеки необхідно застосовувати системний підхід, що включає управлінські дії на всіх етапах виробничого процесу. Такий підхід передбачає інтеграцію різних аспектів управління — від визначення цілей до контролю та моніторингу результатів.

Створення відділу економічної безпеки: рекомендується організувати окремий підрозділ, відповідальний за економічну безпеку, що дозволить підприємству більш ефективно справлятися з новими викликами і забезпечити комплексне покриття всіх важливих аспектів безпеки.

Розподіл обов'язків у відділі: рекомендується чіткий розподіл обов'язків серед працівників відділу залежно від їх спеціалізації. Це можуть бути фінансова, політико-правова, інтелектуальна, кадрова, інформаційна, екологічна, силова та техніко-технологічна складові економічної безпеки.

Алгоритм забезпечення фінансової безпеки: пропонується застосовувати чітко визначений алгоритм, що включає кілька етапів — від збору інформації про об'єкт до етапу моніторингу та контролю. Це передбачає виявлення загроз, прийняття рішень, розробку основних концептуальних засад, аналіз принципів розвитку та контролю.

Аналіз і контроль: окрему увагу потрібно приділяти аналізу показників розвитку та контролю за процесами забезпечення фінансової

безпеки. Регулярний моніторинг цих показників є необхідним для підтримки стабільності і зниження ризиків.

Ці аспекти є ключовими елементами ефективної системи фінансової безпеки підприємства.

Для аграрних підприємств можна виокремити наступні важливі моменти.

Фізична та моральна безпека: велике значення має забезпечення фізичної та моральної безпеки працівників, а також захист майна підприємства. Це включає використання технічних засобів безпеки, таких як відеоспостереження, сигналізації, системи пожежогасіння та обмеження доступу до важливих об'єктів.

Нестача законодавчого регулювання: існують проблеми, пов'язані з відсутністю чітко визначених законодавчих норм, які регулюють систему економічної безпеки аграрних підприємств. Це ускладнює організацію ефективної системи економічної безпеки в аграрному секторі.

Держава повинна забезпечити підтримку системи економічної безпеки аграрних підприємств через закони та створення ефективної регуляторної політики. Ця підтримка має бути спрямована на розвиток та збереження економічної стабільності в аграрному секторі.

Для безперервного розвитку аграрних підприємств необхідно балансувати економічну безпеку з екологічними та соціальними аспектами. Це дозволить зберегти стабільність і забезпечити сталий розвиток сектору.

Державні програми: Необхідність державних програм для підвищення ефективності та збільшення прибутковості сільськогосподарського виробництва є важливою складовою розвитку конкурентоспроможного аграрного сектору.

Основні етапи постійного моніторингу рівня економічної безпеки підприємства повинні включати різні етапи, починаючи від збору та аналізу даних і закінчуючи оцінкою та коригуванням стратегій (рис. 3.1).

Рис 3.1. Етапи моніторингу фінансово-економічної безпеки підприємства

Моніторинг економічної безпеки підприємства акцентує на важливості застосування принципу безперервного спостереження для забезпечення стабільності. Необхідно регулярно оцінювати поточний стан країни, її економічний потенціал, а також вплив змін у політичній та економічній ситуації. Для досягнення ефективності моніторингу важливо забезпечити методичну, організаційну, інформаційну та технічну підтримку.

Також важливим є оптимізація системи економічної безпеки на підприємстві, зокрема, на етапі ієрархії фінансової безпеки. Оптимізація цього процесу передбачає модернізацію та покращення для досягнення бажаних результатів.

Для того щоб зменшити зовнішні загрози економічній безпеці підприємства, важливо своєчасно реагувати на зміни в регуляторній базі, обирати оптимальні системи оподаткування, удосконалювати процеси продажу готової продукції, а також покращувати аналіз та своєчасність отримання інформації. Важливо також здійснювати оцінку постачальників

і покупців для ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Одним із корисних інструментів є застосування SWOT-аналізу. Цей метод дозволяє ретельно оцінити сильні та слабкі сторони підприємства, а також вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на його діяльність, щоб визначити ключові фактори для досягнення успіху чи провалу. Метою SWOT-аналізу є не виявлення всіх можливих сильних і слабких сторін, а лише тих, що можуть стати критичними для досягнення стратегічних цілей підприємства.

SWOT-аналіз охоплює такі категорії Strengths (Сильні сторони): Переваги організації, які сприяють її успіху на ринку та дозволяють досягати стратегічних цілей.

Weaknesses (Слабкі сторони) Недоліки, що можуть уповільнити процес досягнення стратегічних цілей і обмежують можливості підприємства.

Opportunities (Можливості) Зовнішні фактори або тенденції, що можуть бути використані для посилення конкурентних переваг та розвитку організації.

Threats (Загрози) Зовнішні фактори, що можуть негативно вплинути на позиції підприємства на ринку та завадити досягненню стратегічних цілей.

Зовнішній стан підприємства відображається через можливості (Opportunities) та загрози (Threats), а внутрішній — через сильні (Strengths) та слабкі (Weaknesses) сторони організації. SWOT-аналіз є важливим інструментом для оцінки економічної безпеки підприємства, оскільки він допомагає зрозуміти як внутрішні переваги та недоліки, так і зовнішні чинники впливають на його функціонування [38] (рис. 3.2).

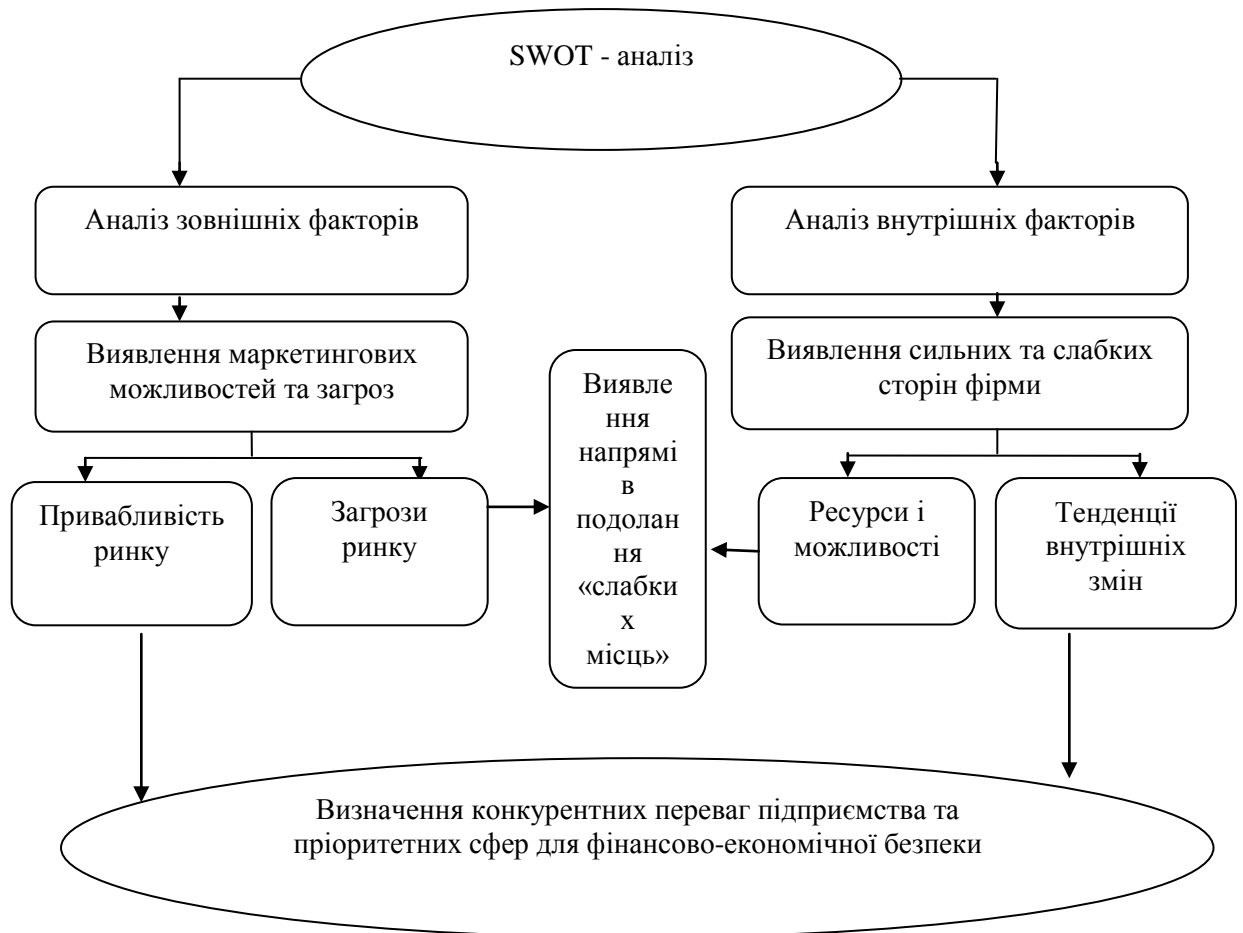

Рис. 3.2. Удосконалена структурна модель впровадження методики SWOT-аналізу для забезпечення фінансово-економічної безпеки аграрного підприємства

Вибір SWOT-аналізу передбачає взаємозв'язок між основними можливостями, загрозами, сильними та слабкими сторонами підприємства. Результати цього аналізу можуть послужити основою для формування і вибору стратегії розвитку підприємства.

У межах аналізу фермерського господарства «Ярослава» проведено оцінку його сильних і слабких сторінок, а також можливостей і загроз із використанням методу SWOT. Детальні результати цього аналізу наведені в таблиці 3.1. Застосування SWOT-аналізу сприятиме вдосконаленню системи економічної безпеки на підприємствах ФГ «Ярослава», з урахуванням фінансових загроз та можливостей.

Таблиця 3.1.

SWOT – аналіз ФГ «Ярослава»

<p style="text-align: center;">Сильні сторони(S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чисельна база контрагентів; 2. Кваліфікований і досвідчений персонал; 3. Різноманітний та високоякісний асортимент продукції; 4. Значний досвід роботи компанії; 5. Система розвитку кваліфікації та постійного вдосконалення персоналу; 6. Сильна репутація на ринку. 	<p style="text-align: center;">Можливості(O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміцнення економічної безпеки; 2. Покращення умов безпеки праці; 3. Налагоджені тісні зв'язки з іншими організаціями; 4. Розширення клієнтської бази для обліку нових груп покупців.
<p style="text-align: center;">Слабкі сторони(W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатнє техніко-технологічне оснащення; 2. Слабка силова складу економічної безпеки; 3. Відсутність чіткої стратегії. 	<p style="text-align: center;">Загрози(T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження платоспроможності населення; 2. Економічний спад у країні; 3. Покращення конкурентних позицій на ринку; 4. Загострення фінансової кризи; 5. Сезонне зниження попиту.

Основними перевагами цього методу є можливість розробки стратегії підприємства, що враховує особливості адаптації до змін у зовнішньому середовищі та їх вплив; простота і мінімальні витрати на проведення аналізу; гнучкість і різноманітність варіантів, що дозволяють виявити конкурентні переваги і вибір стратегічних переваг; здатність регулярно здійснювати аналіз ринку та ресурсного потенціалу підприємства.

Розробка ефективних управлінських рішень для забезпечення належного рівня фінансової безпеки має базуватися на науково обґрунтованих підходах. Для цього доцільно використовувати економічні та математичні методи моделювання [17].

Моделювання є методом, який дозволяє поліпшити об'єкти через створення їх заміників. Це інструмент пізнання, що використовує абстракції, аналогії, гіпотези та інші категорії для вивчення складних об'єктів, коли безпосереднє дослідження є трудомістким або витратним за час та кошти.

Методологія В.І. Мунтіана, що включає етапи аналізу загроз для фінансової безпеки, оцінки поточного рівня фінансової безпеки в таких ключових аспектах, як фінансова звітність, стан підприємства та його результат ринку, а також оцінки конкурентних переваг на ринку, технологічного та виробничого потенціалу, організаційної структури, якості продукції та інноваційної діяльності, є важливою.

Не менш значущими є інші підходи до управління економічною безпекою підприємства. Одним із них є ресурсний підхід, який спрямований на контроль за недостатністю та якістю ресурсів, що використані підприємством. Також найчастіше є економічні моделі, які дозволяють аналізувати взаємозв'язки між економічними змінами та створювати прогнози, розвиваючи взаємодію системних параметрів і факторів зовнішнього середовища для передбачення майбутніх результатів. [17].

3.2. Розробка та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства

При розробці стратегії важливо враховувати динаміку макроекономічних процесів, тренди розвитку національних фінансових ринків, а також можливості для диверсифікації діяльності підприємства. Одним із ключових аспектів формування фінансової стратегії є облік ризиків. Процес розробки та реалізації стратегії фін.економ. безп. є складним і вимагає значних ресурсів від керівництва компанії. Однією з

основних проблем є швидкі зміни зовнішнього середовища, до яких стратегія повинна бути здатною адаптуватися.

Існують три основні моделі розробки стратегій. Планова модель, стратегія розробляється, здійснюється та оцінюється в плановому порядку з залученням висококваліфікованих фахівців, які застосовують різні методи та моделі для прогнозування результатів і вибору найефективнішого шляху досягнення цілей;

Підприємницька модель, стратегія будується на неформальних методах, заснованих на досвіді керівника-підприємця та його розумінні логіки функціонування галузі, що дозволяє створити «бачення» майбутнього бізнесу, яке потім враховується при плануванні;

Модель навчання на досвіді, застосовується в умовах нестабільного середовища і передбачає коригування стратегій на основі зовнішніх імпульсів. Цей процес може бути менш контрольованим і частково спонтанним, де вирішальну роль відіграє керівник.

Ці моделі підкреслюють різницю між підприємницьким підходом до планування та більш формальним, раціоналістичним процесом стратегічного управління. У теорії стратегічного управління існує кілька підходів, які інколи різко критикують протилежні погляди.

Реалізація стратегії економічної безпеки передбачає виконання низки управлінських заходів, зокрема поетапне виконання плану, визначення відповідальності, забезпечення необхідними ресурсами, правовою, інформаційною та організаційною підтримкою, а також координацію дій усіх підрозділів підприємства. Для успішного впровадження стратегії фін.економ. безп. необхідно використовувати механізм її реалізації, який дозволяє ефективно приймати управлінські рішення вчасно, враховуючи зміни, що відбуваються в умовах швидкої трансформації внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Механізм реалізації стратегії фін.економ. безп. представлений на рисунку 3.3.

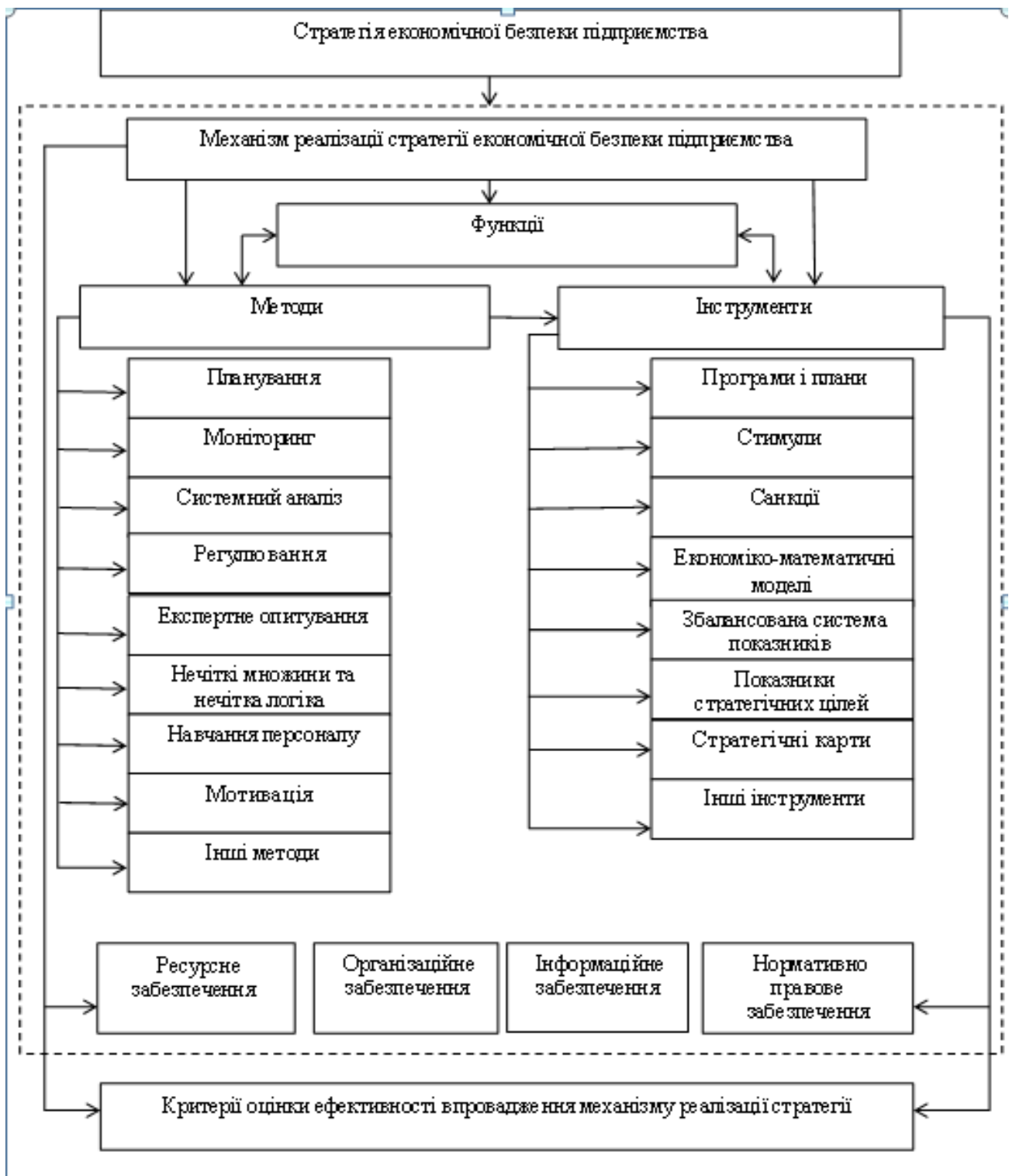

Рис. 3.3 Механізм реалізації стратегії економічної безпеки

Механізм реалізації стратегії економічної безпеки включає набір методів та інструментів стратегічного управління, які застосовуються для виконання завдань цього механізму в умовах зміненого внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Реалізація пропонованого механізму

забезпечення розробки системи забезпечення, яка охоплює ресурсні, організаційні, інформаційні та нормативно-правові аспекти. Організаційне забезпечення включає створення моделі діяльності персоналу, що передбачає безперервне навчання та адаптацію до стратегічних змін, а також формування структури відповідно до вимог стратегії підприємства для забезпечення ефективної координації між підрозділами. У межах ресурсного забезпечення розробляються фінансові плани для фінансової стратегії, а також розробляються розподіл ресурсів між підрозділами для виконання їх частин стратегічного плану з економічної безпеки.

Інформаційне забезпечення забезпечує створення ефективної інформаційної системи, яка надає можливість учасникам стратегії використовувати стандартизовані рішення та розробляти інструктивні матеріали для персоналу, що сприяють організації роботи. До складу інформаційної системи входять технічні, програмні, методичні та інформаційні засоби, які підтримують реалізацію стратегії економічної безпеки. Нормативно-правове забезпечення охоплює розробку таких документів, як накази, положення щодо реалізації стратегії, правила преміювання працівників та посадові інструкції, що сприяють процесу реалізації стратегії.

Моніторинг є одним із ключових етапів реалізації стратегії економічної безпеки. Він включає контроль за виконанням стратегій та моніторинг впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність підприємства. Моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки – це постійний процес збору, обробки та аналізу інформації щодо ходу виконання стратегії, виявлення відхилень і причин цих відхилень, а також розробки коригувальних заходів. Завдання моніторингу включають організацію безперервного спостереження за виконанням стратегії, надання достовірної інформації про її вихід, інформування керівництва та підрозділів підприємства, проблемну підготовку рекомендацій для їх виконання, а також

аналіз змін у діяльності підприємства щодо виконання стратегії. Структурно-логічну схему моніторингу реалізації стратегії дивіться на рисунку 3.4.

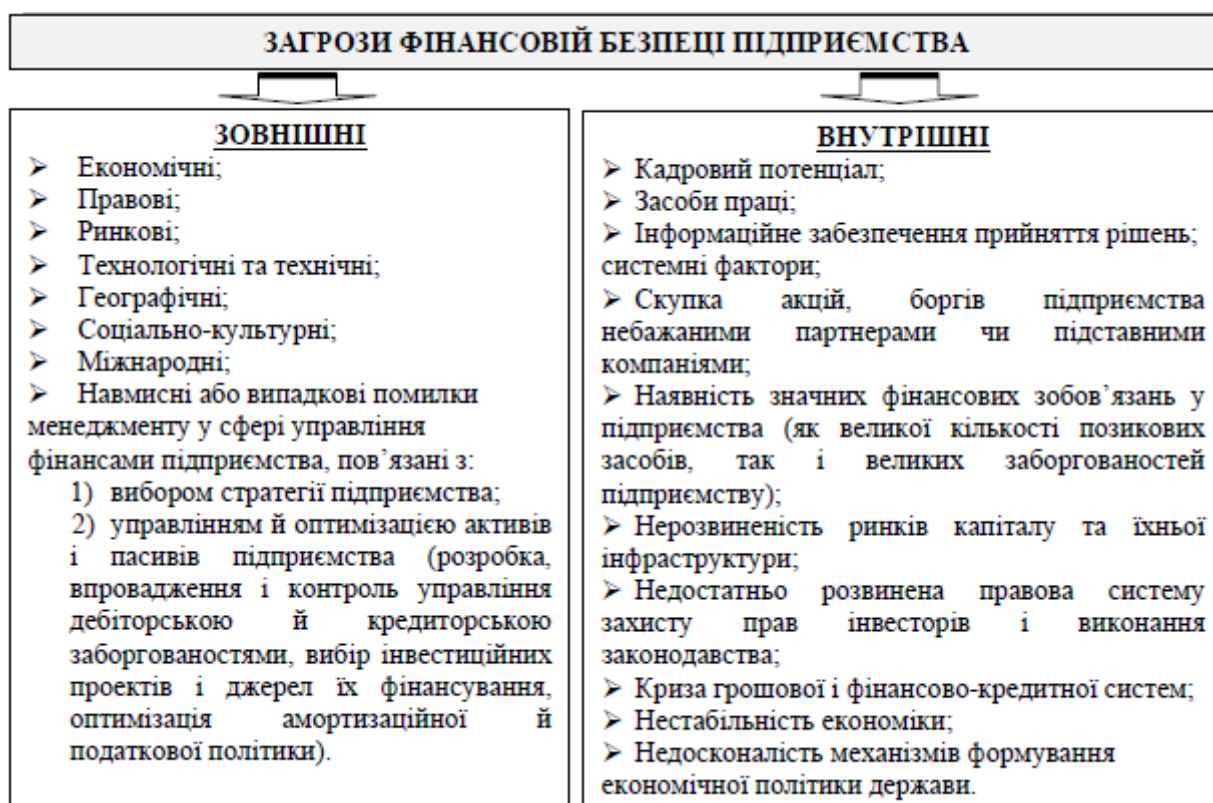

Рис. 3.4. Сукупність зовнішніх та внутрішніх загроз, що впливають на фінансову безпеку підприємства

Отже, пропонується механізм реалізації стратегії економічної безпеки сприяти безперервному прийняттю тимчасових управлінських рішень щодо стратегічних змін, які отримують у результаті змін зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства.

3.3. Цифровізація аграрних підприємств як перспективний напрямок удосконалення його фінансово-економічної безпеки

Цифровізація аграрного сектора економіки проявляється через низку процесів різного рівня, які модернізуються або замінюються цифровими

технологіями. Впровадження внутрішнього електронного документообігу, онлайн-платформи для відеоконференцій, корпоративних порталів та інших інструментів вже стало забезпеченістю для ефективної роботи аграрних підприємств в умовах жорсткої конкуренції, а не інноваціями.

Також використовують електронні маркування, камери, монітори, датчики, GPS-трекери, безпілотні літальні апарати (БПЛА) тощо. Водночас значна частина малого агробізнесу досі застосовується паперовий документообіг, переважно через бюрократичні обмеження, юридичні вимоги та недостатнє оновлення технічної бази [11].

Основними напрямками цифровізації аграрного сектору є такі ініціативи: автоматизація та оцифрування бізнес-процесів, впровадження електронного документообігу, вдосконалення CRM-системи для управління відносинами з клієнтами, створення платформи для аналізу та моніторингу ринкових умов, та інтеграція з автоматизованими системами таргетованої реклами (Google Ads, Facebook). реклама, реклама YouTube). Також до них відносяться використання дронів, IoT-пристроїв і систем відеоспостереження, розробка цифрових платформ для планування, контролю та управління виробничими процесами, а також автоматизація логістики.

Особливо ефективно є інноваційний напрямок використання систем на основі штучного інтелекту та нейронних мереж в аграрному секторі. Розвиток цієї технології відкриває нові можливості для технологічного прогресу, і її адаптація до аграрних підприємств стає все більш актуальною.

Економічна безпека підприємства охоплює широкий спектр економічних відносин. Для аграрних підприємств вона збільшилася як стан юридичних, виробничих та організаційних зв'язків, а також матеріальних та інтелектуальних ресурсів, які забезпечили стабільне функціонування, фінансовий успіх і прогресивний соціально-технологічний розвиток [13].

Серед основних напрямків цифровізації аграрного сектора варто виділити ті, які значною мірою впливають на підвищення економічної

безпеки підприємств. Перспективні напрямки цифровізації та їх вплив на економічну безпеку представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

№ з/п	Фактори економічної безпеки	Напрями цифровізації	Вплив на економічну безпеку підприємства
1	Продуктивність	Використання технологій точного землеробства; дрони для обприскування, моніторингу та аерофотозйомки	Скорочення витрат на ресурси; підвищення врожайності та ефективності виробничих процесів
2	Стійкість до зовнішніх впливів	Системи спостереження за кліматом і погодою; автоматизовані системи безпеки; засоби захисту інформації	Зменшення впливу зовнішніх загроз; зниження витрат на забезпечення безпеки
3	Забезпечення стабільного виробництва	Цифрові платформи для управління виробничими процесами; електронний документообіг	Оптимізація управління процесами; зменшення ризиків втрати інформації
4	Фінансова стабільність	Автоматизовані системи обліку; цифрові інструменти прогнозування фінансів	Зниження фінансових ризиків; забезпечення фінансової стійкості підприємства
5	Управління ризиками	Системи моніторингу; датчики та ІТ-інструменти; засоби відеонагляду	Швидке виявлення та мінімізація ризиків; оперативне реагування на потенційні загрози

Слід зазначити, що ефективність використання цих технологій значно зростає при їх комплексному впровадженні. Однак, важливо показати, що процес цифрової трансформації аграрного сектору України стикається з низькими викликами, які потребують підсумкового аналізу та розробки на різних етапах його розвитку.

Висновки до третього розділу.

1. Зростання масштабів підприємств та потреби в підтриманні належного рівня фінансової безпеки вимагають організації окремого підрозділу, відповідного за економічну безпеку компанії. Такий відділ

забезпечує ефективне управління та розвиток фінансово-економічних аспектів безпеки підприємства.

2. Основними завданнями держави в аграрному секторі є протидія негативним тенденціям, створення сприятливих умов для підвищення виробництва та забезпечення продовольчої безпеки. Пропонування зміцнення фізичної безпеки шляхом організації охорони його об'єктів, обладнання та продукції із застосуванням сучасних технологій та систем безпеки. Наголошується на необхідності розробки індикаторів економічної безпеки, що дозволяють оперативно реагувати на загрози та вживати ефективні заходи для забезпечення захисту підприємства.

3. Зазначено, що моніторинг економічної безпеки підприємства має здійснюватися шляхом тісної співпраці всіх підрозділів безпеки підприємства. Для ефективного моніторингу необхідно забезпечити методичне, організаційне, інформаційне та технічне забезпечення. Діяльність підрозділу економічної безпеки ФГ «Ярослава» повинна координуватися на методичному рівні підприємства. Одним із можливих удосконалень є застосування SWOT-аналізу, який дозволяє оцінити внутрішні та зовнішні фактори для визначення ключових аспектів успіху.

4. Однією з основних проблем є високий рівень інформаційної та технологічної підготовки, необхідний для впровадження цифровізації в аграрному секторі. Для вирішення цієї проблеми потрібно не лише акцентувати увагу на вивчених інформаційних технологіях в аграрній освіті, але й забезпечити адаптацію цифрових інструментів для полегшення їх інтеграції в існуючі аграрні підприємства, підвищуючи доступність та зручність їх застосування. Також важливо сприяти розвитку цифрової культури серед працівників аграрних підприємств та забезпечити належну підтримку на всіх етапах впровадження технологій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження та відповідно до завдань дипломної роботи сформульовано такі висновки і пропозиції:

1. У процесі написання кваліфікаційної роботи було проведено дослідження теоретичних і методичних аспектів системи фін.економ. безп.. Було виявлено, що підприємство розглядає як внутрішні, так і зовнішні загрози, для нейтралізації яких створюється система економічної безпеки. Внутрішні ризики відображаються в результатах повної діяльності підприємства і можуть бути передбачені, тоді як зовнішні ризики виникають через економічні події, на які підприємство не має іншого впливу. Важливим етапом у формуванні системи економічної безпеки є визначення її ключових складових, серед яких науковці виділяють фінансову, інтелектуальну, кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, інформаційну, екологічну та силову складові.

2. Організація фін.економ. безп. підприємства забезпечує створення відповідної організаційної структури, визначення відповідальних осіб і розподіл завдань, прав і обов'язків між управлінськими підрозділами. У науковій літературі описано кілька підходів до організації служби безпеки на підприємстві, серед яких є три стратегії забезпечення фінансової безпеки, що залежать від розміру підприємства: договірна, матрична та комплексна. Організація та функціонування системи економічної безпеки повинні бути обґрунтовані на принципах комплексного підходу, своєчасності, безперервності, законності, планування, оптимальності, взаємодії, а також поєднані гласності та конфіденційності, компетентності.

3. Останніх п'яти років активи підприємства зросли на 7727 тис. грн завдяки збільшенню основних і оборотних коштів. Оборотні активи збільшилися на 5353,3 тис. грн завдяки значному зростанню запасів, а дебіторська заборгованість зменшилася через погашення боргів

контрагентами, що позитивно позначилося на фінансовому стані підприємства. У 2023 році підприємство отримало прибуток у розмірі 1377,2 тис. грн, що на 811,3 тис. менше, ніж у попередньому році, через зростання собівартості продукції. Коф. виносу основних засобів зростає, а Коф. придатності знижується, що впливає на зниження стану основних засобів, незважаючи на придбання нового обладнання.

4. Аналіз ліквідності фермерського господарства «Ярослава» показав, що баланс підприємства не є повністю ліквідним, оскільки високоліквідні активи не покривають найбільші термінові зобов'язання. Однак, фінансовий рейтинг підприємства залишається на рівні «А», що впливає на його ліквідність, незалежність і рентабельність.

5. Підприємство не має окремого підрозділу фінансово-економічної безпеки, і ці питання вирішує бухгалтер-економіст. За результатами проведеного аналізу визначено, що фінансова база економічної безпеки на високому рівні, що дозволяє здійснювати виробничу і збутову діяльність за рахунок власних коштів. Також на високому рівні політики перебуває правова складова, остання компанія не має судових справ. Кадрова та екологічна складові оцінені як достатні, але інтелектуальні, техніко-технологічні та інформаційні складові потребують удосконалення. Найгірше оцінена силова складова, яка вимагає термінової уваги керівництва.

6. Встановлено, що управління фін.економ. безп. є невід'ємною частиною загальної системи управління підприємством. Фін.економ.безп. виступає ключовою функціональною підсистемою, яка сприяє реалізації управлінських рішень, насамперед у фінансовій діяльності суб'єкта господарювання. Для ефективного управління фінансовою безпекою необхідно чітке функціонування обліково-аналітичної системи, здатної забезпечити керівництво актуальною та достовірною інформацією. Обліково-аналітичне забезпечення управління фін.економ. безп. підприємства слід розглядати як процес упорядкування та структуризації

інформації, що формується за допомогою системи бухгалтерського обліку та економічного аналізу. Його мета — забезпечення інформаційних потреб менеджерів для прийняття рішень, спрямованих на підвищення рівня фінансової безпеки.

7. Для формування комплексного інформаційного забезпечення з управління прогностичними значеннями показників фінансової стійкості та підвищення рівня фін.економ. безп. сільськогосподарських підприємств необхідно розробити пакет внутрішньої звітності, що наведено у звіті попередніх періодів для побудови факторних моделей оцінки фінансової стійкості за звітний період та планові значення складових Коф.ів.

8. Під час дослідження було виявлено, що, хоча система фін.економ. безп. підприємства відповідає мінімальним стандартам, є певні недоліки в організації та реалізації її механізмів. Для підвищення ефективності управління середовищем підприємства використовується SWOT-аналіз, який дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони в контексті внутрішніх і зовнішніх чинників. Була розроблена таблиця SWOT-аналізу для фермерського господарства «Ярослава», яка успішно систематизує дані про сильні та слабкі сторони, а також можливості і загрози для підприємства.

9. Цифровізація аграрного сектору України має значний потенціал для підвищення ефективності, стійкості та конкурентоспроможності підприємств, проте вона також потребує врахування специфічних ризиків і викликів. Серед основних напрямків цифрової трансформації в аграрній галузі виділяються автоматизація бізнес-процесів, розвиток системи управління відносинами з клієнтами (CRM), використання дронів та технологій Інтернет-речей (IoT), а також створення цифрових платформ для управління виробничими процесами. Основною перешкодою на шляху цифровізації є недостатній розвиток технічної інфраструктури, особливо в сільській місцевості. Рекомендується зосередити увагу на впровадженні інформаційних технологій в аграрній освіті, підвищеній доступності,

зручності та швидкості інтеграції цифрових інструментів як на перспективних напрямках підвищення фін.економ. безп. Для підтримки успішної цифровізації необхідна активна державна підтримка, інвестиції в освіту та інфраструктуру, а також тісна співпраця між аграрним сектором, технологічними компаніями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. - 3-тє вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2020. – 672 с.
2. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки: підручник / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я. Петрова. – Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2022. - 244 с.
3. Барчан Г.Ю. Безпека і бізнес: правові та управлінські аспекти: монографія / Г.Ю. Барчан, О.Г. Барчан. – К.: Сталь, 2022. – 185 с.
4. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник / Б.Є. Бачевський. - К.: Центр учбової літератури, 2021. - 320 с.
5. Бердар М.М. Фінанси підприємств: Навчальний посібник / М.М. Бердар. - Київ: Центр навчальної літератури, 2020. - 380 с.
6. Буркальцева Д.Д. Інституційне забезпечення економічної безпеки України: монографія / Д.Д. Буркальцева. – К.: Знання України, 2021. – 367 с.
7. Варналій З.О. Конкуренція і підприємництво: монографія / З.О. варналій. – К.: Знання України, 2021. – 490 с.
8. Васенко В.К. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання та тіньова економіка: колективна монографія / за заг. ред. В.К. Васиенка. – Черкаси : Маклаут, 2020. – 380 с.
9. Власова Н.О. Фінанси підприємств: навч. посібник / Н.О. Власова, О.А. Круглова, Л.І. Безгінова. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 312 с.
10. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2021. – 240 с.
11. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія / Л.В. Гнилицька. – К.: КНЕУ, 2020. – 305 с.

12. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія / Л.В. Гнилицька. – К.: КНЕУ, 2020. – 305 с.
13. Долженков О.Ф. Особливості забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності в ринкових умовах: монографія / О.Ф. Долженков, Ж.О. Головченко. – Одеса: ОЮІХНУВС, 2021. – 208 с.
14. Долженков О.Ф. Особливості забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності в ринкових умовах: монографія / О.Ф. Долженков, Ж.О. Головченко. – Одеса: ОЮІХНУВС, 2021. – 208 с.
15. Дроб'язко С.І. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: монографія / С.І. Дроб'язко. – Дніпро: «ФОП Дроб'язко», 2021. – 350 с.
16. Дроб'язко С.І. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: монографія / С.І. Дроб'язко. – Дніпро: «ФОП Дроб'язко», 2021. – 350 с.
17. Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячова, А.М. Ашуєв. – К. : Національна академія управління, 2021. – 78 с.
18. Єрмошенко М.М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячова, А.М. Ашуєв. – К. : Національна академія управління, 2021. – 78 с.
19. Зінченко О. Методологічні аспекти оцінки рівня економічної безпеки торговельного підприємства / О.М. Зінченко. – К.: КНТЕУ, 2022. – 407 с.
20. Зінченко О. Методологічні аспекти оцінки рівня економічної безпеки торговельного підприємства / О.М. Зінченко. – К.: КНТЕУ, 2022. – 407 с.
21. Калуга В. Я. Роль фінансово-економічної безпеки у стабільному розвитку підприємства / Г. Павлова, Б. В. Погорілий, В. Калуга // Наукові перспективи. № 9(51). 2024. С. 722-730.

22. Калуга В. Я. Принципи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / В.Я. Калуга // Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 30-31 жовтня 2024 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. С. 170-171.

23. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посіб. / М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2021. – 432 с.

24. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посіб. / М.І. Камлик. – К.: Атіка, 2021. – 432 с.

25. Куделя Л.В. Методика оцінки рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / Л.В. Куделя. – Тернопіль: 2020. – 237 с.

26. Куделя Л.В. Методика оцінки рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств / Л.В. Куделя. – Тернопіль: 2020. – 237 с.

27. Курган В.П. Економіка аграрних підприємств: навч.-метод. посіб. / В.П. Курган. – Суми: Університетська книга, 2021. – 270 с.

28. Курган В.П. Економіка аграрних підприємств: навч.-метод. посіб. / В.П. Курган. – Суми: Університетська книга, 2021. – 270 с.

29. Мізюк Б.М. Економічна безпека підприємств ритейлу: оцінювання та механізм забезпечення: монографія / Б.М. Мізюк, В.І. Ящук, Л.В. Ноздріна. - Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2022. - 256 с.

30. Мізюк Б.М. Економічна безпека підприємств ритейлу: оцінювання та механізм забезпечення: монографія / Б.М. Мізюк, В.І. Ящук, Л.В. Ноздріна. - Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2022. - 256 с.

31. Мікуліна М.О. Фінансова безпека розвитку сільськогосподарських формувань / М.О. Мікуліна, Ю.В. Скрипник. - Вісник

Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит», 2020. - 137 с.

32. Мікуліна М.О. Фінансова безпека розвитку сільськогосподарських формувань / М.О. Мікуліна, Ю.В. Скрипник. - Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит», 2020. - 137 с.

33. Міністерство соціальної політики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>.

34. Міністерство соціальної політики України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>.

35. Могилова М.М. Матеріально-технічне забезпечення аграрної галузі / М.М. Могилова, Я.К. Білоусько, Г.М. Підлісецький. – Економіка АПК, 2020. – 114 с.

36. Мороз О.В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія / О.В. Мороз, Н.П. Карачина, А.А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2020. – 241 с.

37. Мороз О.В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія / О.В. Мороз, Н.П. Карачина, А.А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2020. – 241 с.

38. Мочерний С.В. Економічна теорія: навч. посіб. / С.В. Мочерний. - 5-те вид., стереотип. – К.: ВЦ «Академія», 2021. – 640 с.

39. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: монографія / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 2021. – 464 с.

40. Новікова О.Ф. Економічна безпека: концептуальні визначення та механізми забезпечення: монографія / О.Ф. Новікова, Р.В. Покотиленко. – Донецьк: НАН України, 2021. – 408 с.

41. Павлова Г.Є. Підходи до моделювання управління фінансово-економічною безпекою підприємства / Г.Є. Павлова, І.П. Приходько, А.І. Пушкар // Глобальні та національні проблеми економіки. (Миколаївський

національний університет імені В.О. Сухомлинського). Випуск 20. 2017. С. 492-497.

42. Павлова Г.Є. Методичні підходи до моделювання та стратегічного управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві / Г.Є. Павлова, І.П. Приходько, М.М. Чередниченко // Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Випуск №13. 2017. С. 656-661.

43. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Навчальний посібник / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2022. – 457 с.

44. Пономаренко В.С. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія / В.С. Пономаренко, С.В. Кавун. – Харків : ХНЕУ, 2021. – 256 с.

45. Рижиков В.С. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посіб. / В.С. Рижиков. – К.: ЦУЛ, 2020. – 400 с.

46. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. - 4-те вид., випр. і доп. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2021. – 662 с.

47. Семенов Г.А. Економіка підприємства: Навчальний посібник / Г.А. Семенов, М.О. Нанкова, А.Г. Семенов. - 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: ЦУЛ, 2021. – 328 с.

48. Семенов Г.А. Фінансове планування і управління на підприємствах: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г.А. Семенов. – К.: Центр учбової літератури, 2020. – 432 с.

49. Стасюк Г.А. Фінанси підприємств: навч. посібник / Г.А. Стасюк. – К.: ЦУЛ, 2021. – 379 с.

50. Судакова О.І. Організація управління економічною безпекою підприємства / О.І. Судакова. – Дніпро: ІГДАБА, 2020. – 156 с.

51. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2020. – 554 с.

52. Тигова Т.М. Аналіз фінансової звітності: Навч. посібник / Т.М. Тигова. – К.: 2021. – 268 с.

53. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник / Ю.С. Цал-Цалко. – Київ: КНЕУ, 2021. – 380 с.
54. Шабінський О.В. Економічна безпека підприємств аграрного сектору України: теорія, методологія та механізм реалізації: автореф. дис. д-ра екон. наук / О.В. Шабінський. – Луганськ: 2020. – 40 с.
55. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навч. посібник / Л.І. Шваб. – К.: Каравела, 2020. – 568 с.
56. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства: навч. посібник / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2021. – 344 с.
57. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І.В. Шевченко. - Наука молода, 2020. - 181 с.
58. Шкарлет С.М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект / С.М. Шкарлет. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2020. – 436 с.
59. Шлемко І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / І.Ф. Шлемко, В.Т. Бінько. – К.: НІСД, 2020. – 144 с.
60. Яценко В.О. Оцінка та аналіз економічної безпеки підприємства: монографія / В.О. Яценко. – Одеса : Фенікс, 2021. – 360 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів ФГ «Ярослава» за
2019-2023рр

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р	Відношення у % 2023р до 2019р.
Вихідна інформація							
1	Вартість основних засобів на початок року	4480,90	4732,60	5078,70	5436,70	5877,10	131,15
2	Надійшло за рік	-	-	-	-	-	-
3	Вибуло за рік	-	-	-	-	-	-
4	Вартість основних засобів на кінець року	4732,60	5078,70	5436,70	5877,10	8521,50	180,05
5	Нараховано амортизації за рік	406,40	493,40	516,50	496,80	462,00	113,68
6	Знос основних засобів:	903,00	1309,40	1802,80	2319,30	2816,10	311,86
	а) на початок року						
	б) на кінець року	1309,40	1802,80	2319,30	2816,10	3278,10	250,35
Показники руху основних засобів							
7	Річний приріст (+) або зменшення (-) тис.грн	251,7	346,1	358	440,4	2644,4	1050,61
8	Темп зростання (зниження)%	105,61	107,31	107,04	108,10	144,9	137,28
9	Темп приросту (зменшення)%	5,61	7,31	0,51	8,10	44,99	801,02
10	Коф. оновлення %	-	-	-	-	-	-
13	Коф. заміни %	-	-	-	-	-	-
14	Коф. розширення(розшир. відтворення)%	-	-	-	-	-	-
15	Період обороту, років	11,33	9,94	10,17	11,38	15,58	137,46
Показники функціонального стану основних засобів							
16	Коф. зносу % : на а) початок року	20,15	27,66	35,49	42,66	47,91	237,77
	б) на кінець року	29,22	38,09	45,66	51,79	55,77	190,88
17	Коф. придатності %: на початок року	79,84	72,33	64,50	57,33	52,08	65,22
	на кінець року	70,78	61,90	54,33	48,20	44,22	62,47

Додаток Б

Фінансові результати діяльності ФГ «Ярослава», тис.грн.

№ з/п	Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р	Відношення у % 2023р до 2019р.
1	Чистий дохід від реалізації	8689,3	7301,3	6932,9	13133,4	16559,3	190,57
2	Операційні витрати у т.ч.:						
	А)собівартість реалізації продукції	6582,4	4902,8	2955,4	7872,3	13134,5	199,53
	Б)адміністративні витрати	-	-	-	-	-	-
	Г)інші операційні витрат	925,1	697,3	2207,4	3153,2	1977,2	213,72
3	Валовий прибуток(збиток)	-	-	-	-	-	-
4	Валовий прибутт.(збиток) у % до чистого доходу(виручки) від реалізації	658240	490280	295540	787230	1313450	199,53
5	Прибуток(збиток)від операційної діяльності	-	-	-	-	-	-
6	Фінансові та інвестиційні доходи	55,00	1,10	157,80	2,40	-	-
7	Фінансові та інвестиційні витрати	145,40	749,60	1946,00	-	70,80	48,69
8	Фінансові результати до оподаткування	1092,90	952,70	2617,90	2188,50	1377,20	126,01
9	Витрати (дохід) з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-
10	Прибуток(збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-	-	-	-	-
11	Чистий прибуток(збиток)	1092,90	952,70	2617,90	2188,50	1377,20	126,01
12	Чистий прибуток(збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції	12,57	13,04	37,76	16,66	8,31	66,12
16	Чистий прибуток(збиток) у % до валового прибутку(збитку)	-	-	-	-	-	-

Додаток В

Оцінка фінансової стійкості ФГ «Ярослава» за 2019-2023рр.

№ з/п	Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р	Відношення у % 2023р до 2019р.
1. Показники структури капіталу							
1.1	Коф. автономії	0,80	0,97	0,99	0,96	0,82	103,23
1.2	Коф. концентрації залученого капіталу	0,19	0,02	0,00	0,02	0,07	37,24
1.3	Коф. фінансування	4,08	40,63	49,44	38,09	11,33	277,13
1.4	Коф. фінансового ризику	0,24	0,02	0,00014	0,02	0,08	36,06
1.5	Коф. довгостроково залучених позикових	-	-	-	-	-	-
1.6	Коф. структури залученого капіталу	-	-	-	-	-	-
2. Показники стану оборотних активів							
2.1	Коф. маневреності власного капіталу	7664,4	8621,8	11448	13282,9	12054,2	157,27
2.2	Коф. забезпеченості оборотних коштів	0,73	0,96	0,99	0,95	0,76	103,79
2.3	Коф. забезпеченості запасів	2,89	2,74	1,50	1,31	1,18	40,73
2.4	Коф. маневреності власних оборотних коштів	0,0014	0,02	0,002	0,02	0,0004	27,39
3. Показники стану основного капіталу							
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	0,43	0,51	0,73	0,76	0,71	163,41
3.2	Коф. реальної вартості основних засобів у майні	0,24	0,26	0,21	0,17	0,24	98,30
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	0,27	0,35	0,42	0,47	0,38	139,04
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів	3,00	2,58	3,53	4,32	2,7	89,80

Додаток Д

Оцінка ділової активності ФГ «Ярослава», за 2019-2023 рр.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023р	Відношення у %
-------	--	---------	---------	---------	---------	-------	----------------

							2023р до 2019р.
Вихідна інформація, тис. грн							
1	Чистий дохід від реалізації	8689,3	7301,3	6932,9	13133,4	16559,3	190,57
3	Середньорічна вартість капіталу	14963,3	13105,65	13529,9	15929,85	19369,2	129,44
4	Середньорічна вартість необоротних активів	10572,15	11594,95	13380,25	15597,15	17193,7	162,63
6	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів	3148,35	2894,9	5380,6	8841,95	10136,8	321,97
7	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	8083,05	6560,6	4559,75	3590,85	3072,55	38,01
8	Середньорічна вартість власного капіталу	10572,15	11594,95	13380,25	15597,15	17193,7	162,63
9	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	5973,3	1507,05	149,65	1,1	1560,4	26,12
Показники ділової активності							
10	Загальний Коф. обертання капіталу	0,58	0,55	0,51	0,82	0,85	147,22
11	Фондовіддача необоротних активів	0,82	0,62	0,51	0,84	0,96	117,17
14	Коф. обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції	2,75	2,52	1,28	1,48	1,63	59,18
15	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів,	130,43	142,73	279,39	242,36	220,37	168,95
16	Коф. обертання поточної дебіторської заборгованості	1,07	1,11	1,52	3,65	5,38	501,34
17	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	334,88	323,47	236,77	98,42	66,79	19,94
18	Коф. обертання власного капіталу	0,82	0,62	0,51	0,84	0,96	117,17
19	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	438,00	571,70	694,78	427,53	373,79	85,33